

A KUTATÁS

MINT A MAGYAR BÁNYAJOG TÁRGYA

az 1854. évi általános bányatörvény
alapján, az idevágó rendeletekkel és utasításokkal
bővítve

A Z

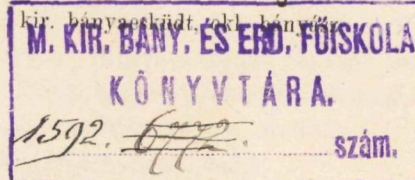
1885. ÉVI XIV. TÖRVÉNYCZIKK

É S

az ahoz 1885. évi junius-hó 23-án 32,529 szám
alatt kiadott földmivelés ipar és kereskedelem-
ügyi magy. kir. ministeri rendelet tekintetbe
vételével.

Bányatisztek, bányatulajdonosok, ak. hallgatók,
ügyvédek és a bányászat iránt érdeklődők részére összeállította

Litschauer Lajos

Selmeczbanján

Joerges Ágoston özv. bizománya
1885.

2770.

G.K.

Előszó.

Folyó évi Julius-hó 1-én lépett életbe az 1885. évi XIV. törvényczikk, az 1875. évi XXVII-dik törvényczikk 12. §-ának módosításáról.

Evvel kapcsolatosan kiadattak az 1885. évi 36,184 számú pénzügyministeri, és az u. a. évi 32,529 számú földmivelés, ipar és kereskedelemügyi ministeri rendeletek. Az, a zártkutatmányok után járó felügyeleti illeték beszedése és elszámolása tárgyában, valamenynyi adóhivatalnak, ez, a törvény végrehajtása körüli eljárás szabályozására, a bányahatóságoknak adatott ki.

Miután az új törvény, illetve az ahoz kiadott utasítások által, az általános bányatörvény, a kutatásra vonatkozó intézkedései több tekintetben módosítást szenvedtek, hivatásszerű kötelességemnek tartottam, az általános bányatörvény megfelelő fejezeteit és szakaszait beható tanulmányozás tárgyává tenni, és azok intézkedéseit az új törvényre, és a hivatolt rendeletekre való tekintettel összeállítani, és e tanulmányom eredményét a t. szak közönség rendelkezésére bocsátani.

Dolgozatom homlokára illesztett „összeállította“ szócska eléggé kifejezi, hogy jelen dolgozatom, már meg volt források után, van a czélnak megfelelőleg összeállítva.

Kútforrásaim voltak: az általános bányatörvény, az ahoz kiadott végrehajtási szabályzat, az ideiglenes törvény-

kezési szabályok, Jung, Graenzenstein, Scheuchenstuhl, Sipos, Wenczel, Zechner és Haberer bányajogi dolgozatai, Guckler Győző, kir. bányabiztos úr rendelet gyűjteménye, nemkülömben saját csekély tapasztalataim.

A bírálatért fogadja ez alkalommal is legőszintébb köszönetemet Guckler Győző kir. bányabiztos úr.

Néhány műkifejezés magyarázata, úgy hiszem nem szolgál dolgozatom hátrányára.

Budapest, 1885. évi Julius havában.

A szerző.

I.

A kutatás fogalma. (A kutatás tárgyát képező, u. n. fentartott ásványok). Kutatási jogosítványok. Kutatási jogosítványok szerzésére való képesség. Kutatási jogosítványok adására a bányahatóságok rendelvek. Mérték és súly. Az állam kutató vállalatai.

Kutatásnak neveztetik, a fentartott ásványtelepek felkeresése, és a feltaláltaknak olyas feltárása, hogy azokra a tulajdonjog adományoztassék.

A kutatás tárgyát tehát a fentartott ásványok képezik. Fentartott ásványok, mindazon ásványok, melyek fém, kén, timsó, gálicz és konyhasó tartalmuknál fogva használhatók, továbbá gáliczvíz, irla, földszurok, és mindennemű kő, és barnaszén.

Megjegyzendő, hogy a bányaurjog elvileg véve csak azon fentartott ásványokra terjed ki, melyek természetes települési helyeiken, tehát olyanokra, melyek telerek, telepek, fekvetek, tömzsők, törzsők, puczkák, vesékben, torlatokban és folyammedrekben, külgörgetegben, és áradmányban jönnek elő. Kivétel tételik e tekintetben csak ama fentartott ásványoknál, melyek régi elhagyott górczokban (hányákban), fordulnak elő, melyek tehát újra felkeresendők, és legalább részleg újra nyerendők.

A törvény szövegében egyenként elősoroltakra nézve,

miután névleg vannak előszámláva, kétség alig támadhat; az ásványszénről és válfajairól e tekintetben később lesz szó. — A bánya urjog alá tartoznak mindazon ásványok, melyek: fém, kén, timsó, gálicz és konyhasó tartalmuknál fogva használhatók. Az elősorolt alkatrészeknek nem csupán előfordulása, de valamely ásványnak, eme alkatrész műtani uton, nagy mennyiségben való előállításrai használhatósága, képezi ama ásványnak, a fentartottak közé sorolása kérdésében a mérvadó körülményt. — Eme használhatóság megbíráására szolgáló mérczét a gyakorlati kohászat képezi. Ásványok melyeknek alkatrészei eddigelé nagyban nem állítottak elő, a fenntartott ásványok sorából mindaddig kihagyandók, míg a tudomány haladása folytán, meg nem találtattak az arra szolgáló módok és eszközök, s míg ilyszerű nagyban való előállításuk a gyakorlati kohászat terére nem lépett.

Mindebből következik, hogy az érczek a fentartott ásványok közé tartoznak.

Érczek kohászati tekintetben mindazon ásványok, melyek valamely fémet oly százalékban tartalmazznak, hogy annak nagyban való kohászati jövesztése jövedelmezőleg fogantatosítható.

E keverési arány azonban, melyig valamely fém, anyakőzetében előjön, — oly minőségű lehet, hogy annak jövesztése, nagy nehézségekbe ütközhetik, és így, az arra alapított kohóüzem nem hajthat hasznót.

Határozott határt, melyig valamely ásvány, fém-tartalmánál fogva, még fenntartottnak tekintendő, természetesen vonni nem lehet; felmerülő kérdéseknél az elősorolt körülmények tekintetbe veendő, és esetleg szakértők véleménye kikérendő lesz.

A fentartott ásványok sorozata még tehát nincs lezárva.

Jöhetnek körülmények, — fémek, kén, timsó, stb. bizonyos ásványokból új, eddig ismeretlen eljárás szerint fognak jöveszthetni, vagy új, eddig ismeretlen ásványok

fedeztethetnek fel, — melyek alapján egyes ásványok a fentartottak sorába folytatólag fel fognak vétetni, mi mellett még különféle körülmények lesznek tekintetbe veendő. — A bánya-urjog elve, ugyanis ki nem zárja annak lehetőségét, hogy oly ásványok, melyek a tudomány előre haladása folytán, bizonyos fémeknek műtani uton való nagyban előállítására használtatnak, szabad ásványok maradjanak, a mennyiben igen bő előfordulásuk, és igen könnyen nyerhetők, mint pl. a mészkő, az agyag, stb.

A bánya-urjog alá tartozik, az általános bányatörvény szerint, még mindennemű kő és barnaszén, mely azonban az ideigl. törv. szab. VII. R. I-ső fejezete értelmében Magyarországon a földbirtok tartozéka. — Erdélyben, Horvát és Slavonországban és a volt katonai határörvidéken, az ált. bt. 3. §. alapján, illetőleg az átmeneti intézkedéskép engedélyezett öt évi moratorium elteltével, szabaddá lett, és szabad is maradt egész a mai napig. —

A földgyanta, kőolaj és olajos palák, melyek bitumen név alatt foglalhatók össze, nem vétettek ki az országbírói értekezlet által az ált. bt. alól. Ily értelemben rendelkezik a f. i. k. m. 1870. évi 17.727. számú rendelete is.

Azon körülményből, hogy a konyhasó az államegyedárúság tárgyát képezi, következik, hogy konyhasót tartalmazó telepek vagy források felkeresésére kutatási engedélyek, azok lefejtésére adományozási jogosítványok nem szerezhetők.

A fentartott ásványokat tartalmazó telepek aránylag igen ritkán találhatók véletlenül, azaz felkeresésüket, illetve feltalálásukat czélzó előmunkálatok nélkül. — De még ritkábban fog ilyszerű véletlen lelet oly természetű lenni, hogy arra valamely lefejtési munkálat, azonnal jövedelmezőleg volna alapítható, — vagy más szóval, hogy az abban található ásványok lefejtését azonnal meg

lehessen kezdeni. — A legtöbb esetben fel kell azokat keresni, — felkeresésükhöz azonban földtani és bányászati ismeretek szükségesek. — A földtan nyomán, a különféle ásványtelepek bizonyos helyeken való előfordulására lehet következtetni; a bányászati ismeretek pedig megmutatják azon utat és módot, mely szerint a gyanított ásványtelepeket a földfelület rétegei alatt felkeresni, és az esetleg feltaláltakat lefejtésre méltóságuk megállapítása céljából minden irányban átvizsgálni lehet. — A kutatási munkálatok természetes sorrendjükben: a terep földtani és bányászati bejárása, annak felvétele és térképezése, — a földfelület (árkok ásása, a kőzetek tanulmányozása, kézi fúrások által való) megvizsgálása, — reményre jogosító pontoknak bányászati munkálatok, kutató vágatok és aknák hajtása, illetve mélyítése és földfúrások által való feltárása.

A kutatásnak kétféle nemét különböztetjük meg.

Az egyik általános, reményre jogosító pontok feltalálását célzó megvizsgálása a terepnek.

Ez az általános kutatás.

A másik, a földkéregnek, az általános kutatás által feltalált, reményre jogosító helyének tüzetes átvizsgálása.

Ez, ha ilyeszerű munkálat, bányahatósági és kizárólagos engedély mellett üzetik (az ált. bt. szerint szabadkutatás), az 1885 évi XIV. t. cz. szerint zártkörű, vagy zártkutatás.

A fenntartott ásványok felkeresése, csak bányajogositványok alapján kezdhető meg. — A ki törvény szerint ingatlan vagyont szerezhet, a bányaművelési jogositványok nyeresére, és bányák birtokának szerzésére is képes. — Némi megszorítás alá esnek a bányahatósági tisztviselők, és azok nejei is gyermekei. Ezekről ugyanis, az érdekeltség mellőzése céljából hivatalos kerületükre vonatkozólag, megvonja a törvény a bányajogositványok szerzésére való képességet.

Bányajogositványok adására, a bányaművelés tör-

vényszerű üzlete fölötti őrködéssel is megbízott bányahatóságok rendelvek.

Másodfokú és legfő bányahatóság a nagyméltóságú földművelés, ipar és kereskedelemügyi m. kir. ministerium.

Első folyamodású bányahatóságok a bányakapitányságok és bányabiztosságok.

Az első folyamodású bányahatóságoknak	
Megjelölése és székhelye.	Hivatalos kerülete.
M. kir. bányakapitányság. Budapest.	Baranya, Csongrád, Esztergom, Fejér, Győr, Heves, Jász-Nagy-Kun, Szolnok, Komárom, Mosony, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún, Somogy, Sopron, Tolna, Vas, Veszprém, Zala és Borsod megyék.
M. kir. bányakapitányság. Beszterce-bánya.	Bars, Hont, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Trencsén, Zólyom, Árva és Liptó megyék.
M. kir. bányakapitányság. Szepes-Igló.	Abauj, Szepes, Sáros, Ung, Zemplén, Torna és Gömör megyék.
M. kir. bányabiztosság. Rozsnyó.	Gömör és Torna megyék.
M. kir. bányabiztosság. Göllnitzbánya.	Abauj megye; továbbá Szepes megyében: Helezmanócz, Prákfalva, Göllnitzbánya, Zsakarócz, Margitfalva, Jekelfalva, Folkmár, Kojós, Szlovinka, Richnó, Krompach, Hvisóz és Kluknó községek; Sáros megyében: Ó-Ruzsin, Ladna községek és a miklósvágási Phönix kohó.
M. kir. bányakapitányság Nagy-Bánya.	Aradmegye; a nagyhalmai járás kivételével, továbbá Bihar, Békés, Bereg, Csanád, Hajdu, Mármaros, Szabolcs, Szatmár, Szilágy és Ugocsa megyék.
M. kir. bányakapitányság. Oravicza.	Krassó, Bács-Bodrog, Temes, Torontál és Szörény megyék.
M. kir. bányakapitányság. Zalatna.	Alsó fehér, Beszterce-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Kis-Küküllő,

Az első folyamodású bányahatóságoknak	
Megjelölése és székhelye.	Hivatalos kerülete.
M. kir. bányakapitányság. Zalatna.	Kolozs, Maros, Torda, Nagy-Küküllő, Szeben, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhely megyék, valamint Aradnak nagyhalmi járása.
M. kir. bányabiztosság. Abrudbánya.	Alsó-Fehér megyében: Abrudbánya város; a verespataki járásban: Abrudfalva, Buesum, Kerpenyes, Muszka, Szohodol, Verespatak és Karnya községek; Torda-Aranyos megyében: az egész topánfalvi járás; a torozskói járásban: Brezest, Felső-Csóra, Muncsel, Offenbánya és Sártos községek. Hunyad megyében: az egész brádi, és az egész körösbányai járás. Arad megyében: az egész nagyhalmi járás.
M. kir. bányakapitányság. Zágráb.	Horvát és tótországi királyságok, és a jelenleg még fennálló horvát-slavon határörvidék.

Az 1874 évi VIII-dik. t. cz.: „a métermérték behozataláról“ a magyar korona országaiban használt volt mértékek helyett, a méterrendszert hozta be.

Nevezett törvény eme intézkedése által az ált. bt. nek, a mérték- és súlyról szóló 9 §-a hatályát veszítette. — Az ált. bt. 10. § a, mely szerint mindenütt ott, hol bányászati és kohászati ügyekben, más mértékekre történik hivatkozás, ezeknek a törvényes mértékekhez való szám szerinti aránya melléklendő, — érvényben maradt. A métermérték rövidített jelzéseire a f. i. k. m. 1883. évi Aug. hó 1-én kelt 33.881. számú rendelete vonatkozik.

Az állam bányavállalatai, tehát kutató vállalatai is, ugyanazon határozatok alá vetvék, mint a magánosokéi.

II.

Kutatási engedély. — Kutatási terület. — A kutatási engedély tartama. — Kivett helyek. — A kutató jogai.

Kutatni, csakis a bányahatóság engedélye mellett lehet. Ezen szabály alól, még a földbirtokosok, saját földterületükön való kutatások alkalmával sincsenek kivéve. (ált. bt. 14. §). Kutatási engedélyt mindenki nyerhet, ki bányajogosítványok szerzésére képes. (ált. bt. 22-24. §§). Kőszénre kutatni, az 1861. évi id. törv. szab. VII. R. 1 §-c) pontja értelmében, Magyarországon, csakis az illető telektulajdonos beleegyezése mellett lehet.

Kutatási engedélyért szóbelileg és írásbelileg lehet folyamodni. A kérvény azon bányahatóságnál (bányakapitányság vagy bányabiztosság) nyújtandó be, a melynek kerületében szándékoltatik a kutatás. Szóbeli folyamodásnál a kérelemről jegyzőkönyv vétetik fel. Ugy az írásbeli, mint a jegyzőkönyvileg felvett kérvények ivenként 50 kr. bélyegilleték alá esnek. — A kutatási engedélyek kiállítására szükséges egyforintos bélyeg, a kérvényhez mellékelendő, illetve a jegyzőkönyvet felvevő bányahatóságnál beadandó. — Ha egy folyamodványban, több kutatási engedély kérelmeztetik, és ezen kérvény csak egy ivre terjed ki, a kérvény csak 50 kros bélyeggel látandó el. — A kért kutatási engedélyek mindegyike számára mellékelendő azonban egy egyforintos bélyeg.

Minden kérvénynek, illetve szóbeli megkeresés folytán felvett jegyzőkönyvnek, a kérelmező vagy kérelmezők, vagy a meghatalmazott sajátkezü aláírásával kell ellátni. — Ha több egyén egyszerre folyamodik, vagy, mindegyikök, vagy közös meghatalmazottuk aláírása kívántatik meg. — A meghatalmazott, meghatalmazását minden egyes esetben a kérvényhez csatolni tartozik

hacsak megfelelő meghatalmazása, az illető bányahatóság okmánytárában nincs már előre letéteményezve.

A magyar korona országain kívül lakó egyének, azon esetben, ha a bányahatóságoknál kutatási engedélyek megadását kérik, kötelesek az illető kérvényben egyúttal, egy a magyar korona országainak területén lakó meghatalmazottat kijelölni, továbbá ezen kérvényt még felszerelni a kijelölt meghatalmazottnak azon nyilatkozatával, hogy a meghatalmazást elfogadja, s a bányatörvény szabályainak megtartásáért, valamint a bányahatóságok rendeleteinek teljesítéseért a felelősséget magára vállalja. — Oly esetekben, melyekben a mondottak figyelembe nem vétettek, a kérvények visszautasítottatni fognak. Midőn a meghatalmazási ügyekben az ált. bt. 188. §-tól való eltérés forog fenn, a bányahatóságok a ministeriumhoz indokolt előterjesztést tesznek, s kerületen kívül lakó meghatalmazottat, csakis ministeri engedély mellett fogadnak el. — Ha a külföldön lakó bányavállalkozó, kijelölt meghatalmazottja tisztéről időközben lemondana, s az illető bányavállalkozó a bányahatóság felhívására három hónap alatt új meghatalmazottat nem jelöl ki, s ennek elfogadási nyilatkozatát nem mutatja be, a kutatási jogositvány hivatalból kitöröltetni fog. — (F. i. k. m. r. 1879. évi 17.230, 1883. évi 10.206. és 1883. évi 41.314. sz.)

Minden kutatásérti folyamodványok, a kérelmező vagy a meghatalmazott aláírásán kívül tartalmaznia kell: a kérelmező nevét, polgári állását és lakhelyét, és a kutatási térnek pontos megjelölését.

Kutatási térnek azon terület neveztetik, melyre a kívánt engedély kiterjesztendő. Ennek határolása a folyamodó tetszése szerint választható meg. Kijelölthetnek a folyamodó tetszése szerint: egyes földrészek, — kiterjedtebb teret, azonban határaik pontos megjelölésével, — bizonyos nevezetek alatt és határok között ismert földterek vagy hegylejtők.

Oly írásbeli kérvények, melyek ezen kívánalmaknak

meg nem felelnek, a bányahatóságok által, a szükséges utasításokkal ellátva, kiigazításra visszaadatnak. Ha ily kérvények személyesen nyújtatnak be, a kiigazítás jegyzőkönyvileg is eszközölhető. Ha a folyamodvány az előírt követelményeknek megfelel, a kutatási engedély az illetékes hatóság által, az előírt minta szerint kiállíttatik.

188 évi.....

Kötet.....lap.

Kutatási engedély.

A.....m. kir. bányakapitányság által.....

188 évi.....hó.....számmal jegyzett kérvénye

folytán engedély adatik, hogy ugyanaz.....

.....tájékan,.....községben,

.....járásban,.....megyében

iaz 1854. évi május-hó 23-án kibocsátott általános bányatörvény szabályai szerint, egy év tartamára a mai naptól, azaz: 188 évi

.....hó.....ig kutathasson.

Ezen kutatási terület határos:

Keletről:

Délről:

Nyugatról:

Éjszokról:

Ezen kutatási engedély gyakorlatánál köteles a kutató magát az említett bányatörvény szabályaihoz szorosan alkalmazni, és az illető bányahatóság e részbeni rendeleteinek vonakodás nélkül eleget tenni, minthogy különben a bányatörvényben ezen kötelezettség elmulasztása esetére kiszabott következmények helyt foglalának.

A fennebbi határidő leteltével — menynyiben e határidő meghosszabbítása az illető bányahatóságnál nem eszközöltetett volna jelen kutatási engedély, az ennek alapján szerzett minden kutatási jogokkal együtt magától elenyészik.

A kutatók nevezetesen következőkre figyelmeztetnek:

1. A nyert ásványokról szabadon rendelkezni az ált. bt. 20. §-nál fogva, csakis a bányahatóság engedelmével lehet, mert ellenkezőleg az ált. b. t. 237. §-ban, kiszabott következmények foglalának helyt.

2. Köszénre kutatni, vagy bányát nyitni, az 1861-iki id.

törvszab. VII. része, 1. §. c) pontja értelmében esakis az illető földtulajdonos beleegyezése mellett lehet.

188..... hó..... én.

M. kir. bánya.....

A politikai hatóság, minden egyes, területének határai között kiállított kutatási engedély kiadásáról hivatalosan kiértékesítettik.

Kutatási engedélyek csak egy év tartamára adatnak. Kérelem folytán azonban évről évre meghosszabbíthatók, ha a bányahatóság meggyőződött arról, hogy a kutatásra jogosított által, saját kutatási terén a kutatási munkálatok megkezdettek; (ált. bt. 16. §) és ha a kutatási engedélyek meghosszabbítása alkalmával, az azokon alapuló szabadkutatások (zártkutatmányok) után a felügyeleti illeték, a bányakapitányságok által megjelölendő kir. adópénztárnál, előre lefizettetett (1885. évi. XIV. T. cz. 1. §. 2. §. 3. §. b).

A kutatási engedély meghosszabbítása iránti kérvény azon bányakapitányságnál, vagy bányabiztosságnál nyújtandó be, mely azt kiállította. — A beadás ideje a kutatási engedély lejárt előtti utolsó hónap vagy évnegyed. — A kérvény ivenként 50 kr. bélyegilleték alá esik. — A meghosszabbítandó kutatási engedély, valamint a meghosszabbításra szükséges egyforintos bélyeg a kérvényhez mellékelendő.

A kutatási munkák megkezdéséről a meggyőződést a bányahatóság bírja, ha a kutatási engedély alapján szabadkutatás (zártkutatmány) van bejelentve. Ha ez nincs, a kutatási engedély meg nem hosszabbítható. — Helyes, ha ily esetben a kutatási engedély meghosszabbítása megtagadtatik, ninesen akadály azonban, hogy új kutatási engedély állíttassék ki, a régi, lejárt helyett. (F. i. k. m. r. 1883. évi 3100. sz).

Az ált. bt. 227. §-ban foglalt azon intézkedés, mely szerint azon esetben, ha egy határidő vasárnapra, vagy valamely ünnepnapra esik, a határidő a legközelebbi

hétköznapon jár le, — esakis bizonyos, ezen törvényből kifolyó kötelezettségek teljesítésére szabott különböző határidőkre vonatkozik, — de nem vonatkozhatik egyszersmind a kutatási engedély lejártának határ idejére, mert a bányatörvény 16. §-ának szövegéből világosan kitűnik, hogy a kutatási engedély csakis egy év tartamára szól, melyre nézve, minden kétség eloszlatása végett, az ezen törvény végrehajtását szabályozó utasítás 14. §-a, még rendeli, hogy a kutatási engedély tartamának szigorú és kétségtelen meghatározására az engedély okmányban azon nap, melyen az magától elenyészik, világosan és feltűnőleg kitüntetendő. A kutatási engedély ennél fogva, minden tekintet nélkül, valamely napnak naptári értékére vagy becsére, azon napon jár le, mely az okmányban lejárat napul volt kitüntetve — meghosszabbítása pedig, ily engedélynek, ugyan azon végrehajtási szabályzat 16. §. második bekezdése értelmében egyéb feltételeken kívül, csak akkor engedélyezhető, ha a meghosszabbítás, az engedély lejárt előtt kérelmeztetett. (F. i. k. m. 1885. évi 29.305 sz. r.)

Az 1885. évi XIV. t. cz. illetve az ahoz, 1885. évi 32,509. sz. a. kiadott, f. i. k. m. utasítás szerint, a kutatási engedélyek, illetőleg, az azokon alapuló zártkutatmányok meghosszabbításánál az eljárás az, hogy a meghosszabbítás engedélyezése előtt külön iktatói szám alatt minden egyes zártkutatmány után, a felügyeleti illeték lefizetése végett külön utalvány állíttatik ki, s a félnek, a pénztári nyugta bemutatására kitűzött határidő (30 nap) megjelölése mellett kiadatik.

A felügyeleti illeték 4 ft: az erdélyi régi arany kerületben, az abrudbánya — verespataki bányamegyében, és a felsőbányai bányamegyének a kincstári bányatelkek határain kívül fekvő területén divó kisebb méretű zártkutatmányok után, ezen illetéknek negyedrésze fizetendő. (1885. évi XIV. t. cz. 2. §). — A zártkutatmány (szabadkutatás) után fizetendő felügyeleti illeték tehát, egy egész évre 4 ft, illetőleg 1 ft. lévén, az illeték kivetésénél

figyelembe fog vétetni azon idő, mely a kutatási engedély kiállítása napjától, a zártkutatmány bejelentése napjáig lefolyt. — Ha tehát ezen időpont összevág, vagyis, ha a kutatási engedélyért benyújtott kérvénnyel egyidejűleg zártkutatmány és jelentetett be, akkor a felügyeleti illeték, a kutatási engedély bejelentésének napjától, annak egész tartamára, tehát egy évre rovatik ki, — ha pedig a zártkutatmány később jelentetett be, akkor a felügyeleti illeték csakis a kutatási engedélynek még hátralevő érvényességi idejére lesz kirovandó, minél egy évnegyeden alóli időszak mindég teljes évnegyednek vétetik. — Régi szabadkutatási illeték hátralékok, valamely kutatási engedély kért meghosszabbításának akadályául nem szolgálnak, de magától értetődik, hogy a kért meghosszabbítás a kutatási engedélyen alapuló zártkutatmányokkal együtt csak azon esetben fog engedélyeztetni, ha ezen zártkutatmányok után a felügyeleti illeték az előadott módon történt kirovás után lefizettetik. — Ha a lefizetés a kitűzött 30 napi határidő alatt az illetékes bányahatóságnál nem igazoltatik, akkor a kért meghosszabbítás megtagadtatni, s az azon alapuló zártkutatmányok törölni fognak.

A meghosszabbítás körüli eljárás tökéletes megértésére, legyen szabad még következőket felsorolni. A kutatási engedély meghosszabbítását kérelmezőnek, kutatási engedélye meghosszabbítását megelőzőleg, az, az illető kutatási engedélyen, alapuló zártkutatmányok után kirovott, illetékekről kiállított utalványok, azon megjegyzés kíséretében küldetnek meg, hogy azokat a rendelet kiállításától (nem kézbesítés napjától) számítandó 30 nap alatt nemcsak a kijelölt adóhivatalnak adja át, és a felügyeleti illetéket fizesse meg, hanem az attól nyert nyugtákat is, az illetékes bányahatóságnak mutassa be; mert különben az említett kutatási engedély, és az azon alapuló szabadkutatások törölni fognának. — Ép úgy kerülne törlésre azon szabadkutatás (zártkutatmány) mely-

nek utalványára vonatkozó adóhivatali nyugta a kiszabott időn belül, az illetékes bányahatósághoz be nem érkeznek. — Ezen utóbbi megjegyzés hivatolt ministeri rendelet azon pontja rendelkezéséből következik, mely szerint: ha egy kutatás engedélyen alapuló több zártkutatmány közül csak egy vagy több, de nem mindnyája után fizetetik és igazoltatik a felügyeleti illeték lefizetése: akkor a kutatási engedély meghosszabbítása engedélyezendő; de azon zártkutatmányok, melyek után a felügyeleti illeték nem fizettetett le, kitörlelendők.

A bányahatóságok által, minden egyes, a meghosszabbítandó kutatási engedélyen alapuló zártkutatmány után fizetendő illeték kirovása után kiállított utalvány mintája a következő.

Utalvány.

lakos .....
 megyebeli ..... község határában .....
 sz. a. kért zártkutatmányért felügyeleti illeték fejében 188. évi .....
 hó ..... ig terjedő időre ..... óra a .....
 m. k. adóhivatalnál ..... frt. ....
 krt azaz ..... frt ..... krt fizessen le,
 különben a kért zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítvány kiállítatni nem fog.

Kelt .....

P. H. ....

bánya.....

A fél, ezen utalványt, a kijelölt adóhivatalnál vagy személyesen bemutatja, s az illetéket sajátkezüleg lefizeti, mire az erre kiállított bárczát (nyugtát) személyesen veszi át; vagy pedig az illetéket az utalvánnyal együtt posta útján szállítja be az adóhivatalhoz, mely utóbbi, ez esetben a befizetésről szóló sorkönyvi bárczát. (nyugtát) lehetőleg az nap, legkésőbbben pedig másnap a fél címére posta útján ajánlva küldi el.

A kutatási engedély meghosszabbítása iránti kérvény meghosszabbítás esetében, az engedélyre vezetett záradékkal intéztetik el.

A kutatás a földtulajdonos beleegyezése nélkül következő helyeken nem engedtetik meg: a) lakó, gazdasági vagy más épületeken belül; b) zárt udvartérekben; c) kertekben, temetőkben és fallal körülvett földtereken; d) az a) és b) alatt említett tulajdon körül 38 méternél csekélyebb távolságban. — Közutakon és vaspályákon, vízi és védépitményeken, valamely erősség kerületén belül, és attól különös szabályok által meghatározott távolságban.

A birodalmi és országos határokon való kutatásra az illető közigazgatási hatóság engedélye kívántatik meg. Egyéb köztekintetekben felmerülő helyi nehézségek fölött a bányahatóságok, az érdekelt közigazgatási hatóságokkal egyetértőleg határoznak. — Az állatkertekben való kutatás a vadászatra jogosítottnak és a tulajdonosnak beleegyezésétől függ. (V. B. 1859. 144).

A kutatási engedély által a kutató jogot nyer arra, hogy kutatási terén belül, a mennyiben azt régebb bányaművelési jogosítványok nem gátolják, korlátlan számú kutató vájást nyithasson, és azokat művelhesse. (Ált. bt. 19. §)

A nyert ásványokról a kutató csakis a bányahatóság engedelmével rendelkezhetik. (Ált. bt. 20. §) Ez annyit jelent, hogy ha a kutató, kutatási munkálatai folyamában, ásványokat, érczetek stb. termel, a termelt jóvesztményeket, csak a bányahatóság engedelmével értékesítheti. — Az értékesítési engedélyért való folyamodvány, melyben a termelt ásványok minősége és mennyisége kijelölendő, ivenként 1 frt bélyeg alá esik. — Az értékesítési engedély a fennálló körülmények szerint, vagy bizonyos időtartamra, vagy bizonyos mennyiségű termelvényre adatik ki. — Ha tetemes mennyiségű termelvény értékesítése kérelmeztetik, helyszíni szemlék megtartásának szükségessége fog néha beállani. — Az értékesítési piac, a termelvény eladása után bejelentendő. — Kutatók, kik értékesítési engedély nélkül adják el termelvényeiket, az elárusított termelvény eladási ára erejeig terjedő pénz-

bírsággal büntettetnek. — Ha az elárusított ásványok ára, ki nem puhatolható, — a pénzbírság a körülményekhez képest 5—100—200 ftig terjedhet.

Kutatási engedélyek, a kijelölt téren kutatásra még kizárólagos jogot nem adnak, s ugyanazon téren egyszerre több személynek adható kutatási engedély. (Ált. bt. 21. §).

III.

Zártkutatmány. — Zártkutatmányi jel. — Jelentkezés a földbirtokosnál. Magatartás a kutatásnak a földbirtokos által való meggátlása esetében. — Földalatti kutató vájások, úgy nevezett reményvágatok. — Zártkutatmányok körülete. — Zártkutatmányok között leggyakrabban előforduló collisiok.

Az általános bányatörvény behozatala előtt Magyarországon érvényben volt különféle bányarendszabályok, igen szabadelvű szellemtől voltak áthatva. Az előtt az adományozásra elegendő volt annak kimutatása, hogy valamely adományozható ásvány, természetes települési helyén fel lett lelve. A jelenleg érvényben levő törvény ezzel nem elégszik meg, hanem követeli, hogy a fenntartott ásvány anynyira fel legyen tárva, hogy annak vájástérdeklőse, minden kétséget kizáró módon kitűnjék. — Ezen intézkedésnek azon következménye lett, hogy az általános kutatás és a feltalált ásvány adományozása között, egy közép stadiumot kellett létesíteni, mit a törvényhozás az úgynevezett zártkutatmány (szabadkutatás) által kívánt elérni. Az ált. bt. 22. §-ában, a zártkutatmányokról, általánosságban, következőleg intézkedik:

Valamely kutatási térre vonatkozó kizárólagos jog, csak úgy szerzhető meg, ha a kutató a bányahatóságnak azon pontot, melyen a kutató vájást megkezdeni, és azt

megjelölni szándékozik feljeleníti. — Azon időponttól fogva, melyben ezen feljelentés a bányahatósághoz érkezik, a feljelentő ezen pontra, kizárólagos kutatási jogot nyer. —

Ezen kizárólagos kutatási jog szadatkutatásnak (zártkutatmánynak) neveztetik.

A zártkutatmány bejelentése, vagy már nyert kutatási engedélyre való hivatkozással történik, vagy pedig magával a zártkutatmányi bejelentéssel kapcsoltatik össze. — Ezen bejelentés a célbavett kutató vágás, és a zártkutatmányi jegy álláshelyének pontos megjelölését kell, hogy tartalmazza. (Ált. bt. 23. §).

E szerint, mindenki, a ki ily kizárólagos kutatási jogosítványt kíván szerezni, kell, hogy már jogosult kutató legyen. — Ha a bejelentő kutatási engedélylyel nem bír, a zártkutatmányi bejelentéssel egyidejűleg ilyent kérelmezni tartozik. — Utóbbi esetben tehát mindenekelőtt, azon kutatási terület kell, hogy megjelöltessék, melyre egy általános kutatási engedély kívántatik, — és csak azután kérelmezhető a zártkutatási bejelentésről szóló bizonyítvány kiadása. A zártkutatmányi bejelentés azon bányahatóságnál, kell, hogy beadassék, melynek kerületében a szándékolt zártkutatás fekszik. Ha ily kérvény nem az illetékes hatóságnál adatik be, ugy ez, a kérvényt ugyan rendeltetési helyére azonnal el fogja küldeni, de a beállott késedelmekért és esetleges hátrányokért nem felelős. — A zártkutatmányi bejelentés, úgy szó, mint írásbelileg, egyes személyek vagy több egyén által, vagy meghatalmazott által is eszközölhető, mely esetre a kutatási engedélyeknél mondottak itt is érvényben vannak. — A zártkutatmányi bejelentés ivenként 50 kr. bélyeg alá esik. Egy iven tetszés szerint sok szabadkutatás jelenthető be, mi mellett a bélyegilleték változást nem szenved. — Ha a kutatási engedély egyidejűleg kérelmeztetik, külön csak a kutatási engedély kiállítására szük-

séges egy forintos bélyeg mellékelendő. — A zártkutatmányi bejelentés beadásáról elismervény követelhető.

A bejelentés a célbavett kutató vágásnak fekvését, és a zártkutatmányi jegy álláshelyének szabatos megjelölését kell, hogy tartalmazza. A bejelentett bevágás és a jegy vagy ugyanazon helyet foglalhatják el, — vagy különböző pontok lehetnek. — Ha a bevágás és a zártkutatmányi jegy különböző helyeken fekszenek, úgy azok fekvése nem külön, hanem csak egy ponttól lesz rögzítendő. — A bevágás, irány és távolság szerint, valamely elmozdithatlan ponttól, (torony; — kiapadhatlan és általános nevezetek alatt ismert forrás; — ház, [községi vagy telekkönyvi számának megjelölése mellett] éjszaki, déli stb. sarka; mértföldjegy; köhidpillér, határdomb vagy végre mesterséges, szilárd, elmozdithatlan rögpont) a kutatási jegy fekvése pedig rendszerint a bevágástól rögzítendő. — A távolság kijelölésénél a valóságos szintes hosszúság jelentendő be.

A zártkutatmányi bevágásnak egy oly (zártkutatmányi) körön belül kell feküdnie, mely körnek középpontját a zártkutatmányi jegy álláspontja képezi.

A mint a zártkutatmányra vonatkozó bejelentés a bányahatósághoz beérkezett, és a beadvány a törvény követelményeinek megfelelőnek találtatott, új iktatói szám alatt, a kutatásról szóló II. fejezetben bemutatott utalványminta szerint kiállított, kellőleg kitöltött, és a felügyeleti illeték összegéről, szóló utalvány, a rendelet kiadási illetve kelti napján, a kérelmező, illetve a bejelentő címére, ajánlva, oly utasítás kíséretében küldetik meg, hogy az illetéknek személyesen, vagy posta útján történt lefizetését igazoló pénztári nyugtát, (sorkönyvi bárczát) 30 nap alatt mutassa be. Megjegyzendő, hogy a bányahatóság által mindig ama kir. adóhivatal fog az utalványban kijelöltetni, melynek hivatalos kerületében a bejelentett zártkutatmány létezik. (A befizetésről l. e dolgozat II. F. a kut. eng. meghosszabbítását tárgyzó szakaszban).

Ha egy beadványban több zártkutatmány jelentetik be, mindenik külön iktatói számot kap, és az előadott módon külön kezeltetik.

Ha a zártkutatmányi bejelentés nem felel meg tökéletesen a törvény követelményeinek, — de nem bír oly hiányokkal, melyek következtében határozottan kell visszautasítani, pótlásra adatik ki. — Oly esetben, midőn a bejelentés pótlást igényel, a nem lényegesen hiányos bejelentés nem a bejelentés iktatói száma alatt, hanem külön iktatói szám alatt, 20 napi határidő kitűzése mellett, esetleg ismételt pótlásra a félnek kiadatik. — Ha a pótlásra kiadott bejelentés, helyesbítve, a kitűzött határidő lejáratára előtt érkezik a bányahatósághoz, előbb említett eljárás szerint fog eljárni.

Midőn a befizetett összegről szóló pénztári nyugta a bányahatóságnak a kitűzött határidőn belül bemutatatik, a zártkutatmány bejelentéséről szóló bizonyítvány, a bejelentés napjától számítandó elsőbbségi joggal a f. i. k. m. által 1870. évi 3450. sz. a. kiadott, és az 1885. évi 32,529 sz. rendelete szerint módosított minta szerint zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítvány adatik ki.

188... évi ..... sz. .... kötet ..... lap.

Zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítvány.

A ..... m. kir. bánya ..... részéről ezennel bizonyítatik, hogy .....

188 évi ..... hó ..... n. .... sz. alatt kelt kutatási engedély alapján ..... birtokán, ... sz. alatti részleten ..... községben ..... járásban, ... megyében, 188 évi ..... hó ..... n. beérkezett és számmal jegyzett beadványával egy zártkutatmányt jelentett be.

Ezen zártkutatmány létezik .....

A zártkutatmányi jegy .....

áll.

A zártkutató köteles az 1854 évi május-hó 23-án kibocsátott ált. bányatörvény szabályait szorosan megtartani és jelen bizonyítványt a ..... járás szolgabíróságának azonnal bemutatni.

A zártkutatmányi jog eskis a fennebi kutatási engedély idejére érvényes.

A zártkutatók nevezetesen következőkre figyelmeztetnek:

1. A nyert ásványokról szabadon rendelkezni az ált. b. t. 20. §-nál fogva eskis a bányahatóság engedelmével lehet; mert ellenkezőleg az ált. bt. 237. §-ban kiszabott következmények foglalnának helyt.
2. A zártkutató köteles a zártkutatmányt az ált. bt. 174. §-szerint folytonos üzemben tartani s eredményéről félévenként, t. i. minden év január-hó 15-ig és július-hó 15-ig a bányakapitánysághoz jelentését beterjesztetni; mert különben az ált. bt. 241. és 242. §§-ban kiszabott büntetések lennének alkalmazást.
3. Köszénre kutatni vagy bányát nyitni, az 1861-iki id. törv. szab. VII. része, 1. §. c) pontja értelmében eskis az illető földtulajdonos beleegyezése mellett lehet.

188 , ... hó ..... n.

m. kir. bánya .....

Ezen bizonyítvány kiállítása, bélyeg alá nem esik.

— Ha a fél a kitűzött határidőn belül, a pénztári nyugtát, a bányahatóságnak nem mutatja be, a bejelentés, a függőben hagyott eredeti iktatói szám alatt visszautasítottatik.

— Pótlásra kiadott bejelentés, mely nem érkezik be kellő időben a bejelentésnek, az első iktatói szám alatt való visszautasítását vonja maga után. — A határidők lejáratának számításánál tekintetbe veendő, az általános bányatörvény 227. §-a, melynek értelmében, minden határidő szakadatlanul folyik, csak azon esetben, ha valamely határidő utolsó napja vasárnapra, vagy törvényesen elismert ünnepnapra esnék, végződik a határidő csak a legközelebbi köznapon. — Az adóhivatali nyugta bemutatásának elmulasztása, vagy pótlásra kiadott beje-

lentéseknek, a kitűzött határidőn túl való beérkezés miatt történt zártkutatmányi bejelentések kiadásának megtagadását kimondó határozatok ellen, felfolyamodásnak helye nincs. Minthogy azonban az is előfordulhat, hogy valamely fél, a kivetett felügyeleti illetéket, az illető pénztárnál megfizette ugyan, de a pénztári nyugtát, a kitűzött határidő alatt, a bányahatóságnak be nem mutatja, s ennek folytán, a bejelentés visszautasíttatik, beáll annak szüksége, hogy a befizetett összeg a félnek visszafizetessék. Ily esetekben, a bányahatóság az illető pénztárt, a kérdéses felügyeleti illeték visszafizetése iránt keresi meg, s erről az érdekelt felet is értesíti.

Ez esetben, az illető bányahatóság által visszautalványozott felügyeleti illeték, a fél bélyegtelen elismervényére, az eredeti bárcza (nyugta) bevonása mellett az illető adópénztár által visszafizettetik.

A zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítványnak kiadása megtagadtatik, ha a bejelentés nem vonatkozik valamely már létező kutatási engedélyre, vagy, ha ily általános kutatási engedély kiállítása egyidejűleg nem kérelmeztetik; ha a zártkutatmány fekvése nincs minden kétséget kizáró módon körülírva, és ha a szabadkutatás (zártkutatmány) kivett helyeken feküdnék, és az ezen helyeken való kutatásnak, az illető tulajdonos, vagy hatóság általi megengedése egyidejűleg nem igazoltatik. — Ily visszautasítás az elsőbbségi jog elvesztésével, áll természetesen kapcsolatban. A zártkutatmányi jegy, három nappal azután, a mint a kutatóhoz a bányahatóság elismervénye az ő feljelentését illetőleg eljutott, felállítandó. — Ha a zártkutatmányi jegy felállítása elmulasztatott, a zártkutató vagy zártkutatmányos minden harmadik személynek, ki előtt a választott hely tudva nincs, az ez által okozott kárt megtéríteni tartozik. — A feljelentés benyújtása előtt a zártkutatmányi jelet felállítani nem szabad. (Alt. bt. 24. §).

Az általános bányatörvényhez kiadott végrehajtási

szabályok e pontozatot akként magyarázzák, hogy a zártkutatmányi jegy azonnali felállításának bejelentése, a zártkutatót terheli, mert csak ez lehet felállításáért felelős, és mert a bányahatóság nem tudhatja, hogy a zártkutató e kötelezettségének eleget tesz-e, és ha igen mikor? — A szomszédos kutatók hivatalból való külön kiértesítése, azért nem szükséges, mert azok a zártkutatmányi jegy felállítása által úgy is tudomást szerezhetnek a szomszédjukban keletkezett új jogositványról.

A zártkutatmányi jel minden felállítása, azon politikai járási hatóságnak, melynek járásában a kutató tér fekszik feljelentendő, és ez által közhirrre teendő. — A zártkutatmányi jeleknek egyöntetű alakja, a politikai (országos) hatóság által határoztatik meg. (Ált. b. t. 25. §)

Az ált. b. t.-hez kiadott végrehajtási szabályok szerint, minden ily jelen, az illető zártkutatmány kiadványi száma, és a bejelentő neve szembeütően kijelölendő.

Minden kutató, a kutató vájárás megnyitása előtt a földtulajdonosnak, a kutatási engedélyt előmutatni, s vele a kárpótlás igényei iránt az egyezséget megkísérteni köteles. (Ált. b. t. 26. §)

Azon esetre ha a kutató a földbirtokossal, az, ez utóbbi által követelt kárpótlás iránt egyezsége nem jöhetne, különbséget tesz a törvény a kutató és zártkutató között. — Alapul szolgált itt is az, hogy oly kutatási munkálatok, melyek reményre jogosító pontoknak feltalálását czélozzák, csak igen kis mérvű tereprongálással lesznek kapcsolatosak, míg bizonyos helyen előjövő ásványtelepek feltárására irányuló munkálatok, tárnák hajtása, aknák mélyítése, mély furások az igénybe vett földterületeket, bizonyos időre egészen elfoglalják.

Ha a kutató a földtulajdonossal, az ezen utóbbi által kívánt kárpótlás iránt, meg nem egyezhet, úgy, jogában áll, kutatási munkálatai megkezdhetése iránt a politikai hatósághoz folyamodni. — Ezen engedély neki megadatik, ha ő a földbirtokosnak, a kutatási munkálatok

megkezdése által netalán okozott kárt megtéríti, vagy, ha erre vonatkozólag egyezség létre nem jöhetne, ha a kárpótlást, a politikai hatóság kiküldöttje által megállapított összegben letéteményezi, magától értetődik, hogy a kutató az illető földrészlet kényszer útján való átengedése iránti kérvényét, a bányahatóságnál haladéktalanul benyújtani tartozik, — nem tesz azonban semmit, ha időközben munkálatait megkezdi, — mert ama csekély, és kis terjedelmű talajrongálás által, melylyel munkálatai (árkok ásása, kőzetek megvizsgálása, kézi fúrások) járnak, a földbirtokos jogait nem sértik.

Evvel szemben jogában áll a földbirtokosnak, a közte, és a kutató közötti ügy mielőbbi végleges rendezését sürgetni. Ha a kutató magát a kisajátítási eljárás medindítása iránt 30 nap alatt igazolni nem tudja, a földbirtokos követelheti, hogy a már előre lefizetett biztosíték, neki kifizetessék, és hogy a kutatási munkálatok beszüntessenek. —

A kutatási munka, a politikai hatóság által, szükség esetén, karhatalommal is beszüntethető.

Ha a zártkutató, zártkutatásának, általa kívánt helye iránt, a jelentést a bányahatóságnak már megtette, s ha ő e szerint jogot nyer arra, hogy zártkutatását a helyszínén, a zártkutatási jeggyel megjelölhesse, úgy a zártkutatónak jogában áll, a politikai járási hatósághoz, a zártkutatási jegy felállításának megengedéseért folyamodni. —

Ezen engedélyt is megfogja adni a politikai hatóság, ha a zártkutató a zártkutatási jegy felállítása által, netalán okozott, bebizonyítható kárért, — ha ez iránt egyezség nem jönne is létre, a kárpótlást, a politikai járási hatóság kiküldöttje által, meghatározott összegben, egyelőre biztosítja. — A földtulajdonos azonban, a zártkutatmányi jegynek engedélyezett felállítását tűrni, és azt érintetlenül hagyni köteles. A zártkutatónak kötelessége a bányahatósághoz tüstént, a telek kényszerű átengedése iránti eljárás meg-

indításáért folyamodni, és az e fölött hozandó határozásig ezen helyen, minden munkát abban hagyni. (Ált. b. t. 27. §) — Ezen intézkedés úgy a földbirtokossal, mint a zártkutatóval szemben méltányos. — Az első, ez által földterülete szükségtelen megrongálástól óvatik, — a zártkutató, kinek, az ama helyen való kutatás ugyis kizárólagos joga, nincs sikertelen, vagy részleges kisajátítás esetében, költséges munkálatai eredménytelensége, esélyeinek kitéve. — A zártkutatóval szemben is van joga a földtulajdonosnak, az ügy mihamarábbi legombolítását kívánni miért is:

Ha a zártkutató, a zártkutatási jegy felállításától számítandó 30 nap alatt, a bányahatósághoz, a telek átengedése iránti tárgyalás megindítása végett intézett folyamodvány benyújtása iránt, magát igazolni nem tudja, úgy az illető politikai járási hatóságok kötelesek, a földtulajdonosok kérelmére a zártkutatási jegyet, eltávolíttatni, és azt a bányahatóság tudomására hozni. (Ált. b. t. 28. §)

Ennek természetes következménye az lesz, hogy a zártkutató a tárgyalásokat és egyezkedési kísérleteket újra megkezdeni lesz kénytelen, vagy pedig nem folytathatja munkálatait, mi esetleg a zártkutatási jogosítvány elenyésztevel is kapcsolatos lehet.

Tekintettel a talajsértés fokára, a kárpótlás iránti egyezkedési nehézségek, csak a zártkutatásoknál fognak előfordulni. Erre vonatkozólag az ált. b. t. 29. §-a következőleg intézkedik: A földtulajdonossal a kutatási munkálatok megkezdése, vagy a zártkutatási jel felállítása körül folytatott tárgyalások miatt beállott késedelmek, a kutató előjogait nem veszélyeztetik: — mi tulajdonképen nagyon természetes.

Szükségesnek tartom itt helyütt még megemlíteni, hogy kutatásokra, csak időleges kisajátítás kérelmezhető. Vájnákból való, földalatti kutatásoknál, ugynevezett reményvágatoknál, bármely tetszés szerinti pont, habár az még valamely adományozott vájnamértéken belül léteznék is,

uj kutatás alapját képezheti, azon feltétel alatt azonban, hogy más által szerzett régebbi jogok, ez által ne sértsenek, s minden ilyszerű kutatás, a bányahatóságoknak bejelentessék. (Ált. b. t. 30. §)

Az ált. bt. eme intézkedése, oly bányabirtokosoknak, kik műveleteikkel, adományozott telkeik határáig eljutottak, és itt helyi viszonyok, elágazás, meddülés, elvételek által telkeik alapját képező ásványkincsek fonalát elvesztették, és kik az említett helyi körülmények által, elvesztett ásványtelepek, telkeik határain kívül levő, vagy várható folytatását, külszárkutatások által, csak igen költséges, hosszadalmas, és fárasztó műveletek útján tárhatnák csak fel oly módon, hogy a feltárás alapján új jogosítványokat kérhetnének, megakarja adni azon eszközt, melylyel magukat idegen vállalkozók ellen biztosíthatják.

— Ezen czélt eléri nevezett törvény, különösen az által, hogy rendelkezései szerint megengedi, miszerint a bányavállalkozó, reményvágatának bármely tetszés szerinti pontját, jelentheti be, bevájás gyanánt, mi által telepének azon részét biztosíthatja, mely az ő, még üzemben lévő adományozott bányatelkének határain kívül esik. — Hogy ezt a törvény követelményeinek megfelelően tehesse, kell 1) hogy bejelentett zárkutatása, a külön valamely általános kutatási engedélyre alapítva legyen, vagy, hogy ily engedély a bejelentéssel együtt szorgalmaztassék; 2) hogy kérvénye, az ált. bt. 15. §-ában, megszabott feltételeknek megfelelően; 3) hogy bejelentéséhez egy zárkutatása fekvését kitüntető térkép mellékelve legyen; és végre, hogy 4) a bevájás a külre függélyesen vetített ponton felállított zárkutatmányi jel által kitüntetve legyen. — A földalatti zárkutatás, a külön alkalmazott jelen, akként jeleztetik hogy a zárkutatás kiadványi számát, évét, a kiállító bányahatóság székhelyét, és a zárkutató nevét tartalmazó oszlopra erősített táblán, vagy oszlopon, ama felírás felett alkalmaztatni szokott bányászjelvény, egy lefelé mutató nyíllal huzatik át.

Hogy a földalatti zárkutatmányok bejelentései előbb elősoroltakán kívül még az 1885. évi XIV. t. cz. és az ahhoz kiadott utasítások, és rendeletek alá esnek, magától értetődik. — Oly vizirányos körön belül, melynek sugara 425 m s melynek középpontját, a kutatási jegy álláshelye képezi (zárkutatási kör) idegen kutató vájás nem kezdhető. Ezen határozatok alól, kivételnek csak azon bányamegyékben van helye, melyekre nézve a bányamegyei szabályok által más rendeltetik. (Ált. bt. 31. §)

Hogy ezen kizárólagos jog, a bejelentés elfogadása esetében, annak benyújtása napjától kezdődik, már előbb említettett. Miután a kutató bevájás nem matematikai pont, és így a kutató kör kimérése alkalmával közép-pontul nem használható, úgy a kör sugarának kitűzésénél a kutatási jegy bejelentett álláspontja képezendi a közép-pontot. — Zárkutatás alatt, a bejelentett kizárólagos kutatás értetik. — Ennek jogalapja, a szabad kutatási jog.

A kutatási jelnek, bejelentett helyéről valamely más helyre való elmozdítása, új kutatási tervzetnek tekintendő. (Ált. bt. 32. §)

E § azon intézkedésének, hogy a zárkutatási jelnek minden elmozdítása, új kutatási tervzetnek tekintendő, természetes következménye, hogy ilyszerű áthelyezés által az előbb szerzett zárkutatmányi jogosítvány elenyészik, — hogy az áthelyezés a bányahatóságnak bejelentendő, és ez által esetleg megerősítendő. Ha a zárkutató a jel áthelyezését nem jelenti be, úgy minden harmadik személynek, az ez által okozott kárért felelős, és kiteszi magát annak, hogy jogosítványának elsőbbsége elveszván, az ezen új helyen álló jegy melletti munkálatok, csak általános kutatásoknak fognak nyilváníttatni, és hogy főljük helyezett, szabályszerűen bejelentett, és engedélyezett zárkutatmány elől, haladéktalanul, és kárpótlás nélkül hátrálni kénytelen. Ha a bányahatóság, a zárkutatási jegy önkényes áthelyezéséről tudomást szerez, az illető kutatót felelőségre vonni, és ha az magát kellőleg

igazolni nem tudja, a jogtalanul, illetve jogalap nélkül felállított jelnek, esetleg, a politikai hatóság által való eltávolíttatását eszközöltetni tartozik.

Ha valamely bányahatóságnál a kutatási jegyek felállítására véget ért választott pontok iránt egyidejűleg több feljelentés érkezik be, s ha az ez által bejelentett zártkutatmányok körei egészen vagy részleg összevágóknak, az ekkép összevágó terek az érdekelt zártkutatmányosok számára közösen jelölendő ki. — kivéven ha a zártkutatások egymás között, másként egyezkednek. (Ált. bt. 33. §)

A bányahatósági gyakorlatban egyidejűleg beérkezettnek, oly kérvények, vagy beadványok tekintetnek, — melyek egy és ugyanazon napon érkeznek be, valamely bányahatósághoz. Ha zártkutatmányi kérvények érkeznek be egyidejűleg, és ha a bejelentett zártkutatmányok, részleg vagy teljesen fedik egymást, — a zártkutatások fekvéséről (a bejelentések nyomán) oly térkép szerkesztetik, mely térképen az egymást fődő részek szembeötlően vannak kitüntetve. — (Ennek keresztül vitele azonban sokszor lehetetlen, mert lehetnek zártkutatmányok, melyeknek fixirozása, egymással mérnökileg össze nem kötött rögpontoktól van foganatosítva, és melyek egymást mégis, részben, vagy egészben fedik). Az említett módon szkesztett térkép a zártkutatási könyvnek, megfelelő helyén beillesztendő, és ama könyv megfelelő lapjára, minden ily zártkutatásnál feljegyeztetik, hogy :

Ezen zártkutatmány..... m. legnagyobb átmérővel bíró (éjszaki, déli, keleti, nyugoti) metszéke, az 188 évi..... hó napján..... sz. a megerősített zártkutatmánnyal összevág.

A másolatok pedig a zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítvánnyal egyidejűleg, megküldetnek a folya-
modóknak.

A bejelentési bizonylat azon hozzáadással adatik ki, hogy az érdekeltek, valamely megszabott záros határidő lefolyása alatt, ama közös terek használata fölött egyezkedni kötelesek, mivel ellenesetben igényeiknek, a tör-

vényes uton való kiegyenlítése előtt — ama területek fölött való bányatelekfektetés nem lesz foganatosítható.

Ha különös egyezkedés létre nem jönne, a közös térben, minden érdekelt zártkutató egyenlő részt bír.

A felügyeleti illeték, itt is minden zártkutatmány után, külön lefizetendő. — és ezen lefizetés külön beigazolandó. (l. különben, ezen szakasz elejét is).

Itt az ált. bt. 33. §-ával kapcsolatosan, mint legalkalmasabb helyen, tárgyalni fogjuk a zártkutatások között felmerülhető colisiókat. Következőkben azonban csak a leggyakrabban előforduló, tehát legfontosabb esetekre fogunk szorítkozni.

Zártkutatások között, összeütközések támadhatnak :

1. Az által, hogy részben, vagy egészen, egy és ugyanazon területre fektetendő zártkutatmányok iránti bejelentések egyidejűleg érkeznek be a bányahatósághoz.

2. Ha valamely zártkutatmány úgy jelentetik be, hogy annak ugyan sem kutató jegye, sem bevájása nem esik más régibb zártkutatás körébe, — de mégis oly közel fekszik a szomszéd zártkutatmányhoz, hogy körének egy részével, amannak egyik szegvényét fedi; és

3. ha a zártkutatmány úgy jelentetik be, hogy ugy bevájása, mint jele, valamely más régibb zártkutatmányba beleesik, — vagy ha csak a zártkutatmányi jegy, — vagy csak a kutató bevájás fekszik idegen zártkutatmányi téren. —

Az első esetet, körülményesen már előbb beszéltük meg. —

A második esetről, mindenek előtt az figyelendő meg, hogy már megszerzett zártkutatmányi jogosítványok, — új. tehát későbbben bejelentett zártkutatmányok által soha, és semmikép sem lehetnek befolyásolva. — Magától értetődik, hogy az újabb jogosultsággal bíró zártkutató, — zártkutatmányi körének azon metszékében, melylyel az idősebb zártkutatmányt befedi kutatási jogosultsággal nem bír. — Azon esetben, ha az újabb jogosultsággal

biró, zártkutatmányának ily részében, kutatási munkálatokat kezdene, — és ha a régibb zártkutató, ez ellen a bányahatóságnál óvást tesz, — a közöttük felmerült peres kérdés, csak hatóságilag foganatosított felmérés által lesz eldönthető.

Ama harmadik esetben, midőn az új zártkutatásnak, vagy jele vagy bevájása, — vagy jele és bevájása idegen zártkutatmányi területen fekszik, — a mivel a régibb körnek vagy teljes, vagy részleges befedése áll természetszerű kapcsolatban, a régibb jogosultsággal bíró zártkutatmányos, — az újabb zártkutatásnak, törlését szorgalmazhatja.

Ily körülmények esetleges beállta alkalmával a bányahatósági gyakorlatban, következőkép szokott eljárni: — A panaszos beadvány egyszerű másolatban, a panaszoltnak bizonyos záros határidő alatt való indokolt jelentéstételt bekívánó meghagyással megküldetik. — Ha eme felszólításnak, az lenne a következménye, hogy a panaszolt, kérdéses zártkutatmányát törölné, mi csak a legritkább esetben fog előfordulni, az ügy magától bevégeződik. — Ha ellenben, bármily természetű ellenvetések tetetnek, a bányahatóság, az ügy kiderítése céljából, a helyszínére, az érdekeltek, vagy minden egyes esetben beigazolandó meghatalmazottjuknak, meghívása mellett, a vesztő fél költségére, bizonyos napra tárgyalást fog kitűzni. — Oly esetben midőn, ily helyszíni tárgyalásoknál megkísérlett kiegészítés eredményre nem vezetne, — a kérdéses objectumok felmérése foganatosittatik. — E felmérés bevégezése után, az, és az ez után készült térkép nyomán az ált. bt. 31. §-a alapján, azon esetben, ha jogosulatlan kutatás forogna fenn, az újabb zártkutatmány törlése, határozatilag lesz kimondva. — E határozat, mindkét félnek tudomására hozatik; a törölt zártkutatmány volt birtokosának, ezen értesítés azonban, oly megjegyzés kíséretében küldetik meg, hogy ő a zártkutatási jelet azonnal eltávolítani, — és az idegen, idősebb zártkutatmányban, megkezdett kutatási munkákat, be-

szüntetni tartozik. — Hogy e tárgyalás felől jegyzőkönyv vétetik fel, — és, hogy e jegyzőkönyvek minden ivére szükséges 50 kros bélyeget, a többi tárgyalási költséggel együtt, a vesztő fél tartozik fizetni, magától értetik. — Ha ily esetekben kártérítési igények támasztatnak, ezek felett a bányahatóság nem határoz, mert ezek a rendes törvény útján érvényesítendőek. — Óvástételek ivenként 50 kr. bélyegilleték alá esnek.

IV.

Fenntartott mezők minden zártkutatmány számára.

Minden zártkutatmány igényt ad legalább is egy vájnamérték azaz 45·116 m² egyenszög adományozására. Kőszénél ezen igény legalább is két, egymást, leghosszabb oldalával érintő vájnamérték, azaz, kettős mérték adományozásáig emelkedik. — Ha azonban a zártkutatmány oly aknavájásból áll melynek zsompja legalább is 94 m-nyire van a természetes földszin alatt, — úgy az igény legalább is két, a kőszénnel pedig négy, egymást leghosszabb oldalával érintő vájnamérték adományozására terjed ki. — Több ugyanazon adományozásban foglalt vájnamérték összesége, vájmateleknek neveztetik. (Ált. bt. 34. §)

A zártkutmányos, saját kutatási területén kívül való kutatásra nincs ugyan jogosítva, — de adományozás esetében a vájnamértékek fekvése tekintetében, saját kutatási tere határait nem szoríttatik. (Ált. bt. 35. §)

Oly bányamértékek adományozásánál, melyek valamely adományozást még nem érdemlő zártkutatmány közelében léteznek, — ezen utóbbi birtokosának, — ha az adományozást kérővel, másként meg nem egyezhet, szabadságában áll azon irányt kiválasztani, melyben a vájmatelek, egyenszögnek tekintve, a hosszabb kiterjedést kapja. (Ált. bt. 36. §)

A fenntartott mező régibb jogosultságú zártkutatmányba bele nem nyulhat.

Ha a vájnamérték hosszúsága, irány és nagyság szerint adva van, — úgy annak szélessége is adva van; — e kettőnek bemérése azonban úgy eszközölendő, — hogy a zártkutatási jegy a vájnamérték közepébe essék. (Ált. bt. 37. §)

Az ált. bt. 35 - 37 §§-ból vonható következtetések:

Kutatók, kik valamely kutató vájást, — annak adományozhatóságig feltártak, — és adományozásért folyamodtak, kérelmezett vájnamértéküket, ha csak régibb adományozások nem állanak utjukban, — kutatási területük határain túl, — sőt más idegen zártkutatmányba is fektethetik, ha csak az által, annak azon tere fedve marad mely tér neki az ált. bt. 34—37 §§-ai nyomán fenntartva kell hogy maradjon. — Ha az így fektetett bányamezőn belül idegen kutató vájások léteznének, — és ezek zártkutatások jogosultságával nem bírnak, — úgy ezek minden kártérítés nélkül, az új adománykérő birtokába mennek át.

V.

Kutatási jogosítványok átruházása.

A kutatási engedélyek, vagy zártkutatmányok más vállalkozóra való átruházása a bányahatóságnak bejelentendő. Ha ezen vállalkozó valamely kutató vájást a bányahatósághoz való följelentés előtt kezd meg, jogtalan bányászkodó gyanánt büntetendő. (Ált. bt. 38. §)

Zavarok kikerülése végett elrendeltetik, hogy zártkutatmányok egyik kutatási engedélyről a másikra át nem írhatók, és más kutatóra csak úgy ruházhatók át, ha egyszersmind, az azok alapjául szolgáló kutatási engedély is átruháztatik. (1885. évi 32.529. sz. f. i. k. m. rend.)

Az átruházás vagy önkéntesen, vagy bírói végzés alapján, és vagy egészen vagy részleg történik. — Az egész kutatási engedély vagy zártkutatás önkéntes

átruházása esetében az átírás, az átadó és átvevő — átadók és átvevők, vagy azok meghatalmazottjai által sajátkezüleg aláírt, az aláírás valódiságának két tanu által való hitelesítése, vagy közjegyzői névhitelítés melletti 50 kros bélyeggel ellátott kérvénnyel történik. — Ha meghatalmazott folyamodik, — meghatalmazványa, az átruházási kérvényhez melléklendő. A kérvényhez az eredeti okmányok, — kutatási engedélyek és zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítványok, — ez utóbbiak azonban — 15 kros mellékleti bélyeggel csatolandók.

A kutatási engedélyek, és zártkutatmányok részleges átruházása lehetőségének alapja az, hogy kutatási engedélyek, és zártkutatások nemcsak egyesek, de többek, tehát társaságok által is megszerezhetők; miből természetesen következik, hogy minden társ részét vagy részeit, részének vagy részeinek valamely hányadát tetszése szerint másra ruházhatja. — Zártkutatványok átruházásánál megjegyzendő, hogy bejelentett és megerősített zártkutatmányok, csak úgy ruházhatók át másra, ha az átvevő egyidejűleg az azok alapját képező kutatási engedélyt is átveszi. — Hogy zártkutatmányok egyes részeinek, vagy e részek egyes hányadainak átírása esetében, az illető kutatási engedélyek megfelelő részei is átírandók magától értetődik. — Ha valamely kutatási engedély, vagy zártkutatás, vagy egyes részei, bírói végzés alapján irandók át (örökösödés, végrehajtás, csőd stb.) az átvevő eme végzést eredetiben, vagy közjegyzőileg hitelesített másolatban, — a kutatási és zártkutatmányi okmányokat azonban eredetiben tartozik ötven kros bélyeggel ellátott kérvényéhez csatolni. Hibásan, vagy hiányosan szerkesztett, vagy felszerelt kérvények kiigazításra, illetőleg pótlásra visszaadatnak. — Azon esetben, ha részek átírása szorgalmaztatik, — és ha ez átírás nem a meghatalmazott útján kérelmeztetik, — megeshetik, — hogy a kérvényhez nem lesznek az okmányok csatolva. — Ilyenkor szigoruan

szabályszerint eljáró hatóságok, a kérvényt azon utasítással fogják visszaküldeni, — hogy kérelmezők az okmányokat szerezzék meg, — és csatolják kérvényükhöz. — A gyakorlatban elfogadott eljárási módozat szerint ily kérvények a hatóságnál visszatartatnak, — az illető okmányok a meghatalmazottól hivatalos használatra bekivántatnak; magától értetődően, hogy kellő záradékolás után, ismét annak küldetnek vissza, mi mellett az érdekeltek a kérelmezett átíratás foganatosításáról szintén kiértékesítetnek. Hogy hiányos kérvények visszautasítottak már előbb említettett. — Hátra van még annak megbeszélése, hogy miként intéztetnek el szabályszerűen szerkesztett, és kellőleg felszerelt kérvények. — Miután a hatóság a kérvény szabályszerűségéről meggyőződött, és a kutatási engedélynek, vagy zártkutatmánynak, azok részeinek vagy részei hányadának átíratását határozatilag kimondotta, e határozat az okmányokra, a volt birtokos nevének, birtokrészének, vagy birtokrészei hányadának törlése mellett, záradék alakjában rávezettetik, — és a megfelelő kutatási és zártkutatmányi bejelentésekről vezetett könyvekben is, épen ily alakban feljegyeztetik, mi mellett az átadó neve és birtokrészei, az illető helyeken töröltetnek.

A könyvekben és okmányokon a záradék fekete, — a törlés vörös téntával, és a folyó évi iktatói számra való hivatkozással eszközöltetik.

Zártkutatmányok átírásánál az ált. bt. szerint három eset fordulhatott elő: 1) Az átvevő, az átveendő zártkutatmány alapját képező kutatási engedélyt is átvette. 2) Oly kutatási engedéllyel birt, melyre az ujonnan szerzett zártkutatmány átírató volt, és 3) a zártkutatmány átíratásával egyidejűleg kutatási engedélyt kért, és új jogosítványának erre való átíratását szorgalmazhatta.

E három eset közül az 1885. évi XIV. t. cz. végrehajtását szabályozó, u. a. évi 32,529 számú, már többször hivatolt f. i. k. m. rendelet intézkedései folytán, a két

utolsó elesik, — és zártkutatmányok csak úgy írhatók át egy vállalkozóról a másikra, hogy ha az átvevő egyzersmind az átírandó zártkutatmányok alapját képező kutatási engedélyt is átveszi.

Ily esetben az okmányok egyszerűen záradékoltatnak, és az átírás a megfelelő könyvekben, az átadó nevének törlése mellett feljegyeztetik.

Ha a bányahatóság tudomást szerez arról, hogy az átvevő, az átveendő területen, — az átvétel bejelentése előtt, munkálatokat kezdett, — ellene — mint jogtalan bányaművelő ellen, — ama munkálatok betiltása mellett, az ált. bt. 236. §-át fogja alkalmazni. (A jogosítlan bányauzlet a bányahatóság által, a bűnösön öttől — száz forintiglan, ismétlés vagy más különösen súlyosító körülmények esetében pedig kétszáz forintiglan bírsággal büntetendő. (Ált. bt. 236. §)

A betiltás az illető politikai hatóság kiértékesítése mellett, rendeletileg eszközöltetik.

VI.

Kutatási könyvek.

A kutatási engedélyek és zártkutatási bejelentések felől kiállított bizonylatokról a bányahatóságoknál nyilvános kutatási és zártkutatmányi könyvek vezetendők. (Ált. bt. 39. §)

A kutatási jogosítványok nyilvántartása czéljából a bányahatóságoknál kutatási és zártkutatmányi könyvek, és a zártkutatmányi lajstrom vezetettnek. — Utóbbi, hivatalos használatra t. i. a szabadkutatási, illetve a felügyeleti illetéknek feljegyzésére, és nyilvántartására szolgál. — Az első nyilványkönyv, azaz bárki által betekinthező. — A nyilvánosság elől csak az észrevételek rovata van kivéve. — A kutatási könyv, — vagy kutatási engedélyekről vezetett könyv, előírt minta szerint vezetetik. — Minden kutatási engedély számára külön lap nyittatik, mely lapra a kutató neve, polgári állása, lak-

helye a meghatalmazottnak neve és lakhelye, a kutatási terület, a meghosszabbítások, átíratások, szerzett szabadkutatások, azok átírása vagy törlése stb. feljegyeztetik. — A zártkutatómáni, vagy a zártkutatómáni bejelentésekről vezetett könyv, szintén előírt minta szerint készül. Minden zártkutatómáni külön lapot kap, melyre a zártkutatómáni beadváni száma és napja, a zártkutatás fekvése, a kutatási engedély, melyre alapítva van, a zártkutatómáni neve, polgári állása és lakhelye, a meghatalmazott neve és lakhelye, az üzemi jelentések, értékesítési engedélyek, fenntartott mezők kimérése, átruházások stb. feljegyeztetnek.

Ha valamely zártkutatómáni alapján adományozás történt és ennél fogva a zártkutatás töröltetik, feljegyeztetik a zártkutatómáni könyvbe hogy: „..... sz. alatt adományoztatott“.

(Kisajátítások, melyek zártkutatásoknál csak ideiglenesek lehetnek, a zártkutatómáni könyvben nem jegyeztetnek fel, hanem az illető polgári telekkönyvben.)

VII.

A talajnak kutatási munkálatok számára való átengedése, és a kutatási munkálatok által okozott károk megtérítése.

Minden bányaművelet, és így minden kutatás, hogy célzatának megfelelőhessen, egy bizonyos földterületet igényel.

Ehhez képest az általános és kizárólagos kutatás illetve a bányaművelés csak úgy nyerhet kellő rendezést, ha a bányavállalkozók viszonya a földbirtokosokhoz célszerűen szabályoztatik.

Az általános bányatörvény a bányavállalkozók részére a földbirtok elajátításnak elvét akként alkalmaztatja, hogy jogot ad nekik, miszerint a földnek felületén a bányaművelésre szükséges terek átengedését, megfelelő

kártalanítás mellett, hol használás végett, csak ideiglenesen, hol tulajdonul, követelheessék.

A telektulajdonos, a bányáipar iránti tekintetből földtulajdonának oly megszorítását köteles tűrni, hogy ennek alapján a bányászati jogok gyakorlása lehetővé váljék; természetes, hogy ezért őt, megfelelő kárpótlás illeti. —

Ez a kisajátítás és telek-átengedés lényege, és az ált. bt. 98. §-ában következőkép van letéve:

Minden földtulajdonos köteles a bányaművelés üzleteire szükséges telkeket, a bányavállalkozónak, megfelelő kártalanítás mellett átengedni.

[Magától értetik azonban, hogy ezen törvény nem leli alkalmazását, hol egyes birtokrészek és telkek, vagy egész vidékek a bányaművelésnek fentartvák vagy más módon oda rendelvek, pl. bányavárosok és bányahelységek területén, hol az itt szóban levő kérdések a szabályul szolgáló rendeletek vagy helybeli és illetőleg helyhatósági statutumok szerint intézendők el. (Ált. bt. 104. §) Ugy-szintén más szempont alá esnek a bányavállalkozók azon magánjogi birtokszerzései is, melyek által bányászatuk külső szükségleteinek fedezéséről gondoskodnak. (Ált. bt. 2. §) l. Wenzel M. és E. Bányajog rendszere 1866.]

Oly helyeken, hol a kutatás a földbirtokos, vagy a közigazgatási hatóság különös beleegyezésétől függ (Ált. bt. 17. §) a telekátengedés sem követeltethetik. Ha azonban a bányaművelés üzletére valamely vízlevezetés más-kép épen nem, vagy csak aránytalan költségekkel volna kivihető, a bányavállalkozó megkívánhatja, hogy neki a víznek az ált. bt. 17. §-ban említett telkeken keresztül való földalatti vezetése, az épületeket és temetőket kivéve megengedtessek. — Az ilyes vezetékeknek azonban teljesen vízhatlanul és tartósan kell készítenie lenniök, s a vállalkozó, az azok készítése által okozott minden kárért felelős. (Ált. bt. 99. §)

Azon helyek, melyek a kutatás alól a magán érdek

kimélté végett ki vannak véve, vagy azon területek, melyeken a kutatási munkálatoknak köztekintetek állanak útjában, kényszerátengedésnek nem tárgyai, és ily telkeken első esetben csak az illető tulajdonos beleegyezése, második esetben pedig a köztekintetű akadály elhárítása után lehet bányavállalatot létesíteni. (L. ált. bt. 17. és 18. §§) Épen ebben áll a különbség az országos és közhasznú vállalatok létesítése tekintetéből hozott kisajátítási törvény rendeletei és a bányatörvény intézkedései között, mert az első szerint a kisajátítást nem akadályozhatja sem a kisajátítandó ingatlannak, sem pedig a tulajdonosnak vagy birtokosnak minősége (1868. évi LV. t. cz. 7. §) míg az utóbbinál mind azon korlátozások érvényesek, melyeket fennebb elöadunk; (Sipos bj. 1872.) de ha a bányáüzletre vízvezeték volna szükséges, akkor a bányavállalkozó, az épületek és temetők kivételével még a kivett telkeken is kívánhatja, hogy neki a víz földalatti vezetése, természetesen felelőség mellett, tartósan és vízhatlanul készítve, megengedtessek.

Kutatási kísérletekre . . . a teleknek csak ideiglenes átengedése követeltethetik . . . (Ált. bt. 100. §).

Az ált. bt. ezen §-ának magyarázására legyen szabad Sipos bányajogából (280. l.) következőket átvennem.

A tulajdon megszorításának módjában szinte van bizonyos korlátolás, és pedig ez abban áll hogy némely esetben sem a bányavállalkozó nem követelheti, miszerint neki a birtokos telkét végleg tulajdonába bocsássa, sem pedig a telektulajdonos nem kívánhatja, hogy a bányavállalkozó a telket tőle, „örök áron“ meg vegye, hanem mindkettőjük igénye az időleges használat végetti átengedésre és az annak megfelelő kártalanításra szorítkozik. — Ezen eset akkor fordul elő, ha kutatási kísérletekre szükséges valamely telek.

Ha az érdekelt felek a telekátengedés vagy a kárpótlás iránt meg nem egyezhetnek a bányahatóság, a politikai járási hatóság közremunkálása mellett köteles

a nyomozást megtenni. Ezen nyomozásra a bányavállalkozó és földbirtokos megidézendők, és a megkivántató műértők meghivandók. (Ált. bt. 101. §)

Ha tehát a vállalkozó kutatási munkálatai számára idegen földterületet igényel, — úgy a teleknek átengedése iránt a földbirtokossal az egyezkedést megkísérteni tartozik. — Ha barátságos egyezkedés eredményre nem vezetne, a vállalkozónak jogában áll a bányahatósághoz, a teleknek kényszer útján való átengedése iránt, az az a kisajátítási eljárás megindításáért folyamodni.

Minden kisajátítás tárgyában beadott kérvény 50 kros bélyeggel látandó el. A kérvényben az igényelt földterület nagysága, ennek telekkönyvi száma, és azon czél tüntetendő ki, — melyre a kisajátítandó terület használatni fogna.

Czélyszerű, ha a kérvényhez, egy (iv nagyságonként 15 kros bélyeggel ellátott) helyszíni térkép csatoltatik. A kisajátítási eljárás folytán felmerült költségeket a bányavállalkozó tartozik viselni. — A mint valamely kisajátítást kérelmező beadvány a bányahatósághoz beérkezik, ez a politikai járási hatóságot, a kitűzendő tárgyalás napjának megállapítása végett, megkeresi. — Ha a bányahatóság és a politikai hatóság egyetértőleg megállapították a tárgyalás napját, — szükség esetében gazdasági és bányászati szakértők választatnak. — Azokat, a politikai hatóság, ezeket a bányahatóság nevezi ki.

Ezen előleges intézkedések bevégezte után, a kisajátítási tárgyalás a szakértők, a bányavállalkozó és a földbirtokos meghívása mellett, egy bizonyos napra, illetve egy bizonyos nap, alkalmas órájára a helyszínére kitűzetik.

A tárgyalás folyamában a szakértők kihallgatandók arra nézve: 1) Valjon a bányavállalat oly természetű-e, hogy a telek kényszer útján való átengedése valóban szükséges-e? 2) Valjon épen a kérdéses telek szükséges-e a vállalathoz, s nem lehetne e más, kevésbbé termékeny

oly telket használni e célra, melynek elfoglalása a mezőgazdaságnak kisebb hátrányával járna; 3) kérdéses telekneknek, mely nagy része foglalandó le a bányavállalat céljaira; 4) vajon a telek a szándékolt használat által teljesen megváltozván, előbbi céljaira használható lesz-e, és ha a volt birtokos esetleg ismét átveendi, mely költséggel lehet azt előbbeni állapotába visszahelyezni?

Erre a politikai járási hatóság kiküldöttje meghatározza, hogy mily köz és mily biztonsági tekintetek lesznek figyelembe veendők, — és esetleg, mely köztekintetek vannak a szándékolt kutatás vagy bányavállalat ellenére.

Ha gazdasági szakértők vannak jelen a tárgyalásnál, ezek kihallgatandók a kisajátítási árra vonatkozólag. A kisajátítási ár, tekintettel az előre látható tereprongálásra, a kisajátítás tartamára, — és arra nézve állapítatik meg, hogy az egyszer s mindenkorra előre, — vagy évi részletekben fizettetik-e? A bányahatósági kiküldött a kisajátítási tárgyalás folyamában csak arra szorítkozik, hogy a bányászati szakértők meghallgatása mellett, — a terepnek a bányavállalatra való szükségességét megállapítja.

Az egész tárgyalásról jegyzőkönyv vétetik fel. E jegyzőkönyv ivenként 50 kros bélyeggel látandó el.

A kisajátítási tárgyalás alapján hozott . . . határozatban, a szakértők lelete szerint a kárpótlás módja és mennyisége iránt is intézkedés teendő. Az ezen határozattal meg nem elégedő félnek a törvény útja fennmarad ugyan, a bányavállalkozó azonban mihelyt a váltási összeget biróilag letette, vagy az évi kárpótlást teljesen biztosította, a telekátengedést azonnal sürgetheti. (Ált. bt. 103. §)

A bányahatóság a jegyzőkönyv, valamint az összes többi tárgyalási iratok alapján az iránt határoz, hogy a kisajátítás a kérdéses bányavállalatra szükséges-e, — hogy mily nagy terület sajátítandó ki, — hogy mily időtartamra történjék az — és végre, hogy a visszahelyezés

mily módon eszközöltessék? és eme határozatot az összes iratok csatolása mellett a politikai járási hatósághoz átteszi. Nem összhangzó határozatok felett, a bányahatóság felterjesztésére a f. i. k. ministerium határoz.

A mi a kárpótlási összeget illeti, az a körülményekhez képest egyszer s mindenkorra lefizetendő, vagy évenként szolgáltatandó összegben állapítatik meg, melyet a bányavállalkozó biztosítván, vagy letevén, még akkor is követelheti az átengedést, ha a földbirtokos meg nem elégednék a határozattal, s törvény útjára kíván lépni, mi egyébiránt kedvezőtlen határozat esetében a bányavállalkozónak is nyitva áll.

Némileg rövidített, mondhatni összegezett kisajátítási eljárás oly eseteknél fordul elő, melyekben kutatási jegyek felállításáról van szó. — Minden földbirtokos ugyanis kutatási jegyeknek felállítását, — az ez által okozott kár megtérítése fejében türni tartozik — Ezen intézkedésnek alapja az ált. bt. 104. §-a.

Mondottakban a kutató vállalatok számára való kisajátítási eljárás van röviden körvonalozva, mi, a III. fejezetben mondottakkal összevetve, nézetem szerint ezen kérdést lehetőleg tiszta világításba helyezte.

VIII.

Zárkutatmányok munkában tartásáról.

Minden zárkutatmány birtokosa, köteles azt munkában tartani. A munkában tartásra megkivántatik, hogy a megkezdett külvájás vagy vájna: a személyekre és tulajdonra nézve minden veszély ellen lehetőleg biztosítsák, és a szabályokhoz képest folytonos üzemben tartassák (Ált. bt. 170. §)

Értelmezve az ált. bt. eme §-át látjuk, hogy a zárkutatmányok munkában tartása ép úgy mint minden bányászaté a veszély elleni biztosításból és a folytonos üzlethől áll.

A bányaműveletek és az üzemnek a személyekre

és tulajdonra nézve minden veszély ellen való lehető biztosítása, minden bányavállalkozó főkötelessége.

Az ált. bt. 171. §-a szerinti biztonsági intézkedések közé tartozik különösen: minden külvájásnak az emberek és állatok beesése elleni biztos bekerítése, bárminemű omladozó vagy omlással fenyegető vájnak kellő biztosítása; a tizenhatsz méternél mélyebb járaúnak kellő kipadolása, s a járások, (létrák, lépcsők) czélszerű biztosítása, oly szerszámok mellőzése, melyeknek alkalmazása által, a munkások biztonsága lényegesen veszélyeztetik: — a gyulékony vájúnakra való különös figyelem, és a tűzbiztosító és oltó intézkedések haladéktalan alkalmazása; gondoskodás kellő légvezetésről; és kellőleg felkészített biztos védlámpák használása durranó léggel küzdő bányaúnban.

Nem tartozhatik jelen feladatunk keretébe a bányarendészet bővebb tárgyalása, (l. bővebben, illetve kimerítően, a budapesti m. kir. bányakapitányság hivatalos kiadásában megjelent 1883. évi ápril hó 13-án kiadott „Bányarendőri szabályok a budapesti m. kir. bányakapitányság kerülete számára“ ezimű füzetet.) itt helyűtt csak még az ált. bt. 172. és 173. §§-ban foglalt ama intézkedéseket és büntetéseket fogom felemlíteni, melyek a 171. §-ban kijelölt biztonsági rendelkezések meg nem tartása esetére vonatkozólag kiszabattak.

A személyek és a tulajdon biztonsága ellen a bányaúnban a szükséges elővigyázatok meg nem tartása által elkövetett minden vétségek és kihágások a bűnösön akár a telektulajdonos, valamely hivatalnok, vagy alárendelt legyen is az, a büntető törvény határozatai szerint büntetendők.

A bányahatóság a biztonsággal ellenkező állapot észrevétele esetében köteles, a körülményekhez képest műértők meghívása mellett annak megszüntetési módját s az ennek eszközzésére való határdidőt kijelölni, vagy pedig azt szükség esetén tüstént is a bányavállalkozó költségére elrendelni.

A zártkutatómányaúnban teljesítendő folytonos üzletről az ált. bt. a következőkép intézkedik: Minden zártkutatómánya folytonos üzletére megkivántatik, hogy az a bányakerületben divatozó minden munkanapon, nyolcz órai munka időn át, a hely minőségéhez és az üzlet czéljához arányban álló munkás által műveltessék.

Ha helyi viszonyok lehetetlenné tennék a művelést és ha csak segédvájás által lehetne hozzá férni, úgy a segédvájás művelése is elegendő, ha itt kellő számú munkások alkalmaztatnak, és ha a főbevájásban a biztonság-ról kellően gondoskodva van.

Ha az ásványtelep több összefüggő bányatelekre nézve egy főbevájás által czélszerűen felnyitható, a bányahatóság a kutató kérelmére megengedheti, hogy egy vállalatnak több egymással érintkező zártkutatómánya egy főbevájás által üzletben tartathassék. — Ha több zártkutatómányaún egy főbevájás által való üzletben tartása engedélyeztetik, a zártkutatómányaún több üzleti munkatartozás rovandó ki még pedig azon arány szerint, mennyire ezt a helyi viszonyok engedik.

Egyesítésért, illetve több zártkutatómányaún egy főbevájás által való üzletben tarthatása iránti folyamodvány az illetékes bányahatóságnál adandó be. — Folyamodni lehet szóbelileg és írásbelileg. — Úgy a szóbeli (jegyzőkönyvi) mind az írásbeli kérvények ivenként 50 kr. bélyegilleték alá esnek.

Célszerű a kérvényhez az egyesítendő zártkutatómányaúnok fekvési térképét (ívnagyságonként 15 kros mellékleti bélyeggel ellátva) csatolni. E térképen a zártkutatómányaún körök fekvése, és a szándékolt főbevájás kiténtetendő.

Minden engedélyt, a kutató költségére a bányahatóság egy kiküldöttje által végrehajtandó helyi szemlének kel megelőznie, mely alkalommal, a telepnek egy főbevájás által való, felnyitásának czélszerűsége, az általa üzletben tartott zártkutatómányaún számszerinti mennyisége, s a zártkutató által átveendő nagyobb munkatartozás lesz

tárgyalandó. — Több zártkutatásnak egy főbevájás által való üzletben tartására adott engedély mindig csak azon időre vonatkozik, melyre az ált. kutatási engedély adatott, s csak avval hosszabbítható meg azon esetben, ha a zártkutató munkatartozásának megfelelt.

Az üzlet eredményéről s a tett feltárásokról minden zártkutatásban, akár vájnából vagy külvájásból, akár pedig fúróvájásból álljon is az, a bányahatóságnak minden félév eltelte után, tizennégy nap alatt kimutatás nyújtandó be. — Ezen üzemi jelentések bélyegmentesek. — Ha az üzemi jelentés kellő időben való beterjesztése elmulasztatik, úgy a bányahatóság a zártkutatónak a kimutatás benyújtása végett négy hétről, négy hétre, két határidőt rendelend. Az üzemi jelentés benyújtásának teljes elmaradása, az. ált. bt. 241. §-ban megszabott büntetések megszabását vonja maga után.

E szerint oly zártkutatmányosok, kik üzletük eredményéről a bányahatóságnak a 178. §-ban kiszabott jelentést megtenni elmulasztják, 5–50 forintiglani, a második határidő eltelte után 10–100 forintiglani bírsággal, s ha további négy heti határidő is elmulasztatik, a zártkutatás elvonásával büntetetik.

Ha az üzemi jelentések a bányahatósághoz beérkeztek, és hitelt érdemlőknek, tehát elfogadhatóknak találtattak, — a zártkutatványi könyvben, az illető zártkutatmányoknál a jelentés iktatói számának feljegyzése mellett bevezettetnek.

Legyen szabad itt helyütt, az üzemi jelentések megítélésének tárgyában, néhány adatot Dr. Haberer és Zechner bányajogi művéből kivonatolva átvenni. (L. Handbuch des österr. Bergrechtes v. Dr. L. Haberer u. Fr. Zechner 333. és 334. oldal). Mig a régi időkben csak lényeges munkálatok vétettek tekintetbe, újabb időben szokássá vált a zártkutató az elő munkálatok körül igénybe vett észbeli tevékenységet és az azok által absorbeált pénzbeli áldozatokat is a tulajdonképeni kutatási műveletekkel

egyenértékűeknek tekinteni. — A bányahatóság ennek folytán engedékeny lehet a zártkutatmányos irányában, és a talajnak felmérését, földtani megvizsgálását stb., tehát a kutatási előmunkálatokat is tekintetbe veheti. — A zártkutatmányos azonban ily engedékenységet nem követelhet, — mert annak megítélése, hogy a kérdéses előmunkálatok mennyi időt vehetnek igénybe, a bányahatóságot illeti.

Ha a bányahatóság az üzemi jelentésben előadott munkát elégtelennek vagy hitelt nem érdemlőnek találja, a kutatót felelőségre vonhatja. — vagy esetleg az illető községi előjáróságot megkeresheti annak közlésére, hogy a kérdéses helyeken, a kimutatott munkálatok teljesítettek-e?

Ha a kutató a kiszabott idő alatt nem igazolja magát — vagy ha a kérdezősködés eredménytelennek bizonyul, — vagy ha esetleg a bányahatóság a kiszabott folytonos üzlet elmulasztásáról más jogosított kutatók által, kik ez által kutatási jogaik biztosításában vagy kiterjesztésében gátoltatnak, vagy a földbirtokos által kire nézve telkének használata czéltalanul megszűnik, értesíttetik, köteles nyomozásokat tenni, és a kitűzött nyomozó tárgyalásra, ha az érdekelt felek valamelyike kívánja két elfogulatlan műértőt meghívni, — (l. ált. bt. 56. §-át is) s e szerint azon legesekélyebb munkát meghatározni, melyet a kutató jövőre kimutatni tartozik. — Ily munka megszabásnál a bányahatóság tekintettel lesz a helyi és földtani viszonyokra, a kutatási munkálatok minőségére és az esetlegesen előforduló akadályokra.

Ha a zártkutató ezen munkát sem teljesítené, a nélkül, hogy magát előre nem látott és elkerülhetlen akadályokkal igazolhatná, úgy neki a legközelebbi félévre, büntetés kilátásba helyezése mellett, meghagyandó, miszerint a kiszabott munkát havonként mutassa ki. (l. ált. bt. 180. §)

Ha ez is elmaradna úgy 20–100 frtig terjedő

pénzbírságra ítéltetik a zártkutató, vagy esetleg egészen elveszti zártkutatási jogát. (Ált. bt. 180. és 242. §§)

Ha valamely zártkutatás a bányaművelési jogosítvány elvétele, vagy az arról való lemondás által megszűnik, s ha valamely más jogosított kutató által ismét birtokba vétetik, a bányahatóság az erről kapott jelentés folytán (22. §) a birtokosnak a viszonyokhoz mért félévi munkát kiszabni köteles. (Ált. bt. 181. §)

Mivel a törvény értelmében zártkutatmányok folytonos üzemben tartandók, — azok számára szünetelési engedélyek a bányahatóságok által nem adhatók. — Fordulhatnak elő olyan események, melyek a bányaművelést akadályozzák, (vízveszély, bányaszerencsétlenség, robbanó gázok fejlődése) ilyenkor a zártkutatónak összes tevékenysége ezeknek eltávolítására kell, hogy irányozva legyen, és ezt az üzemjelentés tétel alkalmával fel is hozhatja, mi által a munka elmaradását igazolhatja. (Ált. bt. 178. §) — Ellen esetben pedig úgy sincs igénye szünetelésre. (Végreh. sz. 96. §.)

IX.

Szabadkutatási és felügyeleti illeték.

Az 1885. évi XIV. t. cz. (az 1875. évi XXVII. t. cz. 12. §-ának [A bányatelek és zártkutatmányi díjak továbbá is fenntartatván, azoknak úgy kivetésére, mint beszedésére nézve, az eddigi gyakorlat marad érvényben] módosításáról) 1. §-ában rendeli, hogy minden szabadkutatás (zártkutatmány) után, az eddigi zártkutatmányi díj helyett jövőre felügyeleti illeték fizetendő: — 6. §-ában pedig úgy intézkedik, hogy a törvény hatályba lépésekor fennálló szabadkutatások után, az azok alapjául szolgáló kutatási engedélyek lejártáig a felügyeleti illeték az eddigi szabályok szerint fizetendő.

A törvényhozás, az 1885. évi XIV. t. cz. 6. §-ával — a törvény végrehajtása körül, egy átmeneti időszakot

létesített, mely átmeneti időszak akkor fog megszűnni, — mikor a törvény hatályba lépte alkalmával fennálló szabadkutatások alapját képező kutatási engedélyek lejáratára bekövetkezett, — azaz mikor ezek újra meghosszabbítandók.

Említett átmeneti időszak lételéből következik, hogy annak lejártáig, szabadkutatási és felügyeleti illetékek lesz dolgunk.

Az, — az 1885. évi Julius-hó elseje előtt, egy év tartamára meghosszabbított kutatási engedélyek alapján szerzett szabadkutatások után, — ez, — az 1885. évi július 1-én, vagy ezen nap után lejárt és meghosszabbított, — vagy ujonnan szerzett kutatási engedélyek alapján bejelentett zártkutatmányok után, azok megerősítése előtt fizetendő le.

Hogy minden félreértés elkerültesse, — szabadkutatási illetékről külön, és zártkutatmányi felügyeleti illetékről külön fogunk értekezni.

a.) Szabadkutatási illeték.

Minden szabadkutatás után járó, és minden évnegyed elején az illetékes adóhivatalhoz befizetendő illeték (szabadkutatási illeték) 4 frt (Kaiserl. Verord. v. 29. März 1866. Verord. Bl. 1866 pag. 95). Ezen illeték 1866. előtt nagyobb, azaz 20 frt volt évente. (V. Bl. 1862. pag. 109.)

A szabadkutatási illeték előírása 1) a bányahatóság által, az ott vezetett szabadkutatási lajstrom 2) alapján történik.

1.

188...évi.....számhoz

..... m. kir. bányakapitányság
..... bányabiztosság.
..... m. kir. pénzügyigazgatóság

Kimutatás

azon bányamérték és szabadkutatási illetékekről melyek a.....
..... m. kir. adóhivatal által előírásba
veendő és beszédendő.

188. év..... negyedére

Ezen kimutatás az év végével beküldendő bányailletéki számadáshoz, eredetiben csatolandó.

Folyó szám.	A telek-könyv.		Az illetékfizető fél vagy meghatalmazottjának neve és lakhelye	A bányatárgy		188. év..... negyedére beszédendő illeték		Jegyzet
	köfete	lapja		fekvése	területe : ..... m ² illetőleg a szabadkutatások száma	frt	kr.	

2.

..... m. kir. bánya

Pénzügyigazgatósági kerület.....

M. kir. adóhivatal.

Szabadkutatási lajstrom.

Lap.		Birtokos :		Meghatalmazott :			
folyó szám	Szabadkutatásnak száma	fekvése			Évi illeték		Észrevétel.
		község	járás	megye	frt	kr.	

Az illeték fizetésére való kötelezettség, a bejelentés után való évnegyed elején veszi kezdetét, úgy, hogy egy oly szabadkutatás mely februárban jelentetett be, Márczius 1-étől kezdve esik illeték kiszabás alá.

Ha valamely szabadkutatás elvonatott, vagy bármikből töröltetett, a szabadkutató köteles lesz, a szabadkutatási illetéket még azon évnegyedre is fizetni, melyben

az elvonási határozás kimondatott, vagy melynek folyamában a törlés foganatosított. Mindazon szabadkutatások, melyek a jogosult kutatónak lemondása folytán kisebb területre szorítkoznak, mint a milyen az ált. b. t. 31. §-a szerint megilletné, épen annyi illeték alá esnek, mint a rendes, szabályszerű szabadkutatási kör.

Az illeték leszállítása kérelmezhető. — Ki ily kedvezményre jogot tart, írásbeli folyamodványát a bányahatóságnál benyújtja. A bányahatóság ily beadványt a ministeriumnak terjeszti fel. — A folyamodvány, azon viszonyok körülményes leírását kell, hogy tartalmazza, melyek a folyamodó nézete szerint, kedvezményre való jogot magukban foglalják.

Már esedékes illetékek le nem szállíthatók.

A leszállítás az illeték felét nem haladhatja túl.

Ha a szabadkutatási illeték esetleg be nem hajtható, — az adóhivatal annak törlését a bányahatóság útján, a f. i. k. ministeriumnál szorgalmazhatja.

b.) felügyeleti illeték.

Minden szabadkutatás (zártkutatmány) után, az eddigi zártkutatmányi díj helyett jövőre felügyeleti illeték fizetendő. — A felügyeleti illeték 4 ft, az erdélyi régi arany kerületben, az abrudbánya-verespataki bányamegyében, és a felsőbányai bányamegyének a kincstári bányatelkek határain kívül fekvő területén divó kisebb méretű zártkutatmányok után, ezen illetéknek negyedrésze fizetendő. (1885. évi XIV. t. cz. 1. 2. §§).

A szabadkutatás (zártkutatmány) után fizetendő felügyeleti illeték egy egész évre 4 ft, illetőleg 1 ft lévén, az illetéknek kivetésénél figyelembe vétetik azon idő, mely a kutatási engedély bejelentésének napjától, annak egész tartamára, tehát egy évre rovatik ki, — ha pedig a zártkutatmány későbbben jelentetik be, akkor a felügyeleti illeték csakis a kutatási engedélynek még hátralevő ér-

vényességi idejére lesz kiróva, minél egy évnegyeden alóli időszak, mindig teljes évnegyednek vétetik. — A felsőbányai bányamegyében a kincstári bányatelkek határain belül s a lebegő vonalon felül levő területen kért zártkutatómányok után, felügyeleti illeték nem jár, minthogy ezen terület részint a kincstárra, részint a felsőbányai bányamegyére kivetett mérték illeték által már megadóztatva van.

Zártkutatómány után fizetendő felügyeleti illeték elegettségének, vagy leszállításának helye nincs.

Bármiként szűnjék meg időelőtt egy megerősített zártkutatómány érvénye, az előre befizetett felügyeleti illeték sem egészen sem részben vissza nem fizettetik.

A felügyeleti illetéknek előleges lefizetése folytán megszűnik annak szüksége, hogy az adóhivatalok évnegyedenként a felügyeleti illeték beszédésére felhivassanak. (Ezen évnegyedes kimutatások csakis az 1885. évi Julius 1-eje előtt bejelentett zártkutatómányokra nézve lesznek készítendőek). — A bányahatóság, annak kimutatása végett, hogy a valósággal befizetett összegek kellően be is számoltattak, minden hónapról pénztáronként kimutatja azon számokat, melyek alatt a bányahatósághoz beérkezett k. pénztári nyugták alapján zártkutatómányok kiadattak. — Eme kimutatás mintája következő:

.....bánya.....
 Kimutatása az 188...évi.....hóban kiállított zártkutatómányi bejelentésekről szóló bizonyítványoknak.

Pénztár	Zártkutatómány száma	U t a l v á n y	
		S z á m a	Ö s s z e g

1. a felügyeleti illeték tárgyában még az előbbi fejezeteket is.

X.

A kutatási jogosítványok elenyésztéről, elvonásáról és az azokról való lemondásról.

Ha valamely kutatási jogosítvány azon időnek, melyre az adatott vagy meghosszabbított, eltelte által elenyészett, vagy ha a kutató arról az idő eltelte előtt lemond, úgy az annak folytán szerzett zártkutatóási jogosítványok és más bányászati jogosítványok elenyésznek, a nélkül, hogy arra különös határozat kívántatnék. — Nem különben elenyészik a kutatási jogosítvány akkor is, ha a kutató a kutatóvájást elhagyja, vagy ha jogérvényes ítélet által büntetésül annak elvesztésében marasztaltatik el. (L. ált. bt. 251. és 252. §§-ait).

Kutatási engedély csak egy év tartamára adatik, és ha ideje korán azaz, az év lefolyása előtt nem kérelmeztetik a kutatás engedély meghosszabbítása, elenyészik. — A meghosszabbítás, ha azt törvényes okok nem gátolják, egy újabb évre kimondatik. — Ha meghosszabbítás iránti kérelem nem érkezik idejekorán az illetékes bányahatósághoz, — a kutatási engedély minden, azon alapuló zártkutatómányokkal együtt elenyészik. — Ilyen esetben a lejárt kutatási engedély, az azon alapuló zártkutatómányokkal együtt, a kutatási és zártkutatóási könyvekben töröltetni fognak, miről a kutató kiértesítettén, egyszersmind felhivatik a lejárt okmányok megsemmisítés végett való beküldésére és a törölt zártkutatómányokban és kutatási téren folytatott minden munkálat beszüntetésére. Utóbbi pont ellen vétők, jogtalan bányászokdók gyanánt büntettetnek. — Hasonló eljárás követtetik azon esetben ha a vállalkozó jogairól lemond. Úgy az első, mind a második esetben a törlésről a politikai hatóság kiértesítettik.

Az új törvény értelmében a felügyeleti illeték le nem rovása a zártkutatómányi bejelentés visszautasítását, illetve a zártkutatóvány törlését vonja maga után. Ép így töröltetnek azon kutatási engedélyek, melyek meghosszab-

bítása alkalmával, az azokon alapuló zártkutatómányok után fizetendő felügyeleti illeték lefizetése a kiszabott határidőn belül nem igazoltatik.

Még töröltetnek zártkutatómányok oly esetekben is midőn az azok által eszközölt feltárásokra adományok szerezettek. — (Megeshetik azonban hogy a kutató az adományozás által érintetlenül hagyott zártkutatómányi körének fedetlen szegvényét fenntartani kéri. Ezen esetben kérelmének megfelelő, és a zártkutatómány nem töröltetik.)

XI.

Néhány műkifejezés magyarázata.

1. **Akna.** Az aknák, a telepek megnyitására, szállításra és vízmentesítésre, szellőztetésre, közlekedésre, és tárnák hajtásának gyorsítására szolgálnak. Azon akna, mely több célra szolgál: főaknának, különben mellék- vagy segédaknának nevezetik. A segédaknák céljukhoz képest különböző nevet viselnek. Vakakna, oly akna, mely nem torkollik a külre. — Irányukra nézve megkülönböztetünk: függélyes, lejtő és tört aknákat. Az aknák szelvénye, rendszeren négyzetes. Az akna, annyi részre osztatik, a hány célra szolgál. Valamely aknának torkolatja, aknatoroknak; födele, lappancsnak; oldalai, oldaloknak; legmélyebb pontja: aknafenek, vagy zsompnak nevezetik. Az aknákból emeletekre osztatik fel a telep; — az emeletek egymástól való távolsága 20—80 meter.

2. **Aknaácsolat.** Az akna kiácsolása, az aknakoszorú letételével kezdődik. Azon esetre, ha az akna, sík helyen mélyesztetik le, az aknakoszorút felkávázni is lehet. Laza kőzetben való akna mélyítésnél vendég ácsolat alkalmazandó; berakása felülről lefelé halad. — Az állandó ácsolat lerakása egy szilárd alap készítésével kezdődik. — Az aknák, vagy könyökfákkal, vagy bordákkal, vagy

teljes zárlatban biztosíthatók. Szilárdabb kőzetben kőnyök ácsolat alkalmaztatik. — Az akna osztályok alakítására fesszék vonandók be. — A szállító osztályok oldalai kilécezendők, — az ácsolat mögötti tér pedig kibélelendő. — Azon esetben, ha keret keretre rakatik, teljes zárlatu ácsolat készül. Ilyen ácsolat igen omlékony vagy laza kőzetben alkalmaztatik. — A létra osztályban (közlekedő osztály), 4—4 m távolságban, nyugvó padok építendők. — Dőlt aknáknál, emelkéknél vagy ereszkéknél közönségesen a fedüt kell támogatni.

3. **Álló telepek.** Telepek melyeknek dőlése 90°

4. **Altárna.** Valamely bányászatnak legalsó tárnája.

5. **Bánya.** Mindazon művelet a föld kérgében, melynek célja, hasznos ásványok jövesztése.

6. **Bányafalazat.** A b. vagy száraz, vagy vakolatba rakott, vagy sík, vagy boltíves, végre vagy tárnák vagy aknák biztosítására való.

7. **Bányamű,** több bányából áll, melyek tervszerű összeköttetésben állanak egymással.

8. **Bányaműveléstan,** a bányászati tudományszaknak azon része, melynek feladata, megismertetni azon munkálatokat, műszereket, berendezéseket és szabályokat, melyek segélyével a föld kérgében előjövő hasznos ásványok, felkeresése, fejtése és kiszállítása a legcsekélyebb költséggel és lehetőleg legnagyobb biztonsággal eszközölhető.

9. **Bányanyitás.** Bányát, hegyes vidéken rendszeren valamely tárna által nyitnak, — aknák csak azon esetben alkalmaztatnak, midőn a telepek azon része már ki van merítve, melyhez tárnával hozzáférhetni, vagy ha a terület oly minőségű, hogy csak aknával üthető meg.

10. **Csapás** l. 11.

11. **Csapásvonal,** vagy röviden csapás, oly metszésvonal, mely keletkezik, ha a telepnek valamely (rendszeren fedű) szegélylapját valamely szintes sikkal vágjuk.

12. **Csapás és dőlésvonal meghatározására** a bányászati tájoló szolgál.

13. **Dőlés** l. 16.

14. **Dőlésszög** azon legnagyobb szög, melyet a telep szegély síkja a szintes síkkal bezár, vagyis azon szög, melyet a dőlés vonal tulajdon szintes vetületével képez.

15. **Dőlésszög meghatározására** a fokiv szolgál.

16. **Dőlés vonal**, metszésvonal, mely keletkezik, ha a telep szegélyét valamely oly függélyes síkkal vágjuk, mely a csapásvonalra merőleges.

17. **Elvetés**. Midőn valamely telér a másikon áthatol, néha elvetés keletkezik. Elvetés alatt azon jelenség értendő midőn az áthatott telér, ketté vált részeinek egyike, a másiktól eltérő síklapot képez. A fiatalabbik telér az elvető, a régibb, az elvetett. — Az elvetés mindig valamely mellékkőzet eredeti helyzetének megváltoztatásából ered, — különösen ezen helyváltoztatás egyoldalúsága esetében.

18. **Emelke**. A tárnából, illetve annak menynyezetéből kiinduló, és felfelé irányuló aknaszerű nyiladék, — mely többnyire az ércz után hajtatik.

19. **Ereszke**. A tárnából, illetve annak talpából kiinduló, és lefelé irányuló aknaszerű nyiladék, — mely többnyire az ércz nyomán hajtatik.

20. **Fekvet**. Fekvetek oly táblaalakú telepek (beltelepek) melyek a kéreg és más üledékes kőzetek rétegei között találhatók, ezekkel párhuzamosak és geológiai tekintetben egykorúak. Kétfélek, úgymint ó- és uj koriak. — A fekvetek mélyedésekben keletkeznek melyeknek külső vázlata és elszigeteltsége jelenleg is felismerhető. E mélyedések, bányász műnyelven: medencéknek mondanak. Tekintve a fekvetek tényleges települését megkülönböztetünk: 1) teknőalakú települést; 2) nyereg alakú települést; 3) köpenyalakú települést. — A fekvetek ter-

mészetük szerint, csakis üledékes kőzetekben fordulnak elő. Tartalmaznak, szenet, só, vasat.

21. **Felsőtárna v. kültárna**. Ide tartoznak a kutató tárnák, melyeknek czélja a telepeket felső szintekben felkeresni, föltárni és megvizsgálni.

22. **Földfurás**. Azon műtét, mely által a földfuró segélyével a föld kérgében csekély átmérővel bíró kerek, függélyes furat készíttetik. — Czélja, a telepek, illetve a fekvetek felkeresése, arthezi kutak furása, stb. — A furást, a furó súlya által eszközli. — Szükséges, hogy a földfuró valamely alkalmas készülék által könnyen felemelhető és lebecsátható, — és, hogy forgatható legyen, úgy, hogy annak az éle, a kőzetet, minden ütésnél, azaz minden esésnél, más és más helyen találja, hogy a furónak meghosszabbítása vagy megrövidítése a legkisebb erő és idővesztéssel legyen összekötve, és végre, hogy némi akadályok könnyű és biztos elhárítása mellett a furat fenekén levő iszap tisztára eltakarítható, és a külre szállítható legyen. — A furás sikerességének feltételei: a furat egyenessége, a furat átmérőjének helyes megválasztása és a furat folytonos ellátása vízzel.

23. **Keresztvárna**. Vizmentesítésre, szelőztetésre, szállításra és közlekedésre szolgál, midőn a feltárás nem a telep kibúvásán, hanem a mellékkőzetben, a teleppel keresztben kezdődik.

24. **Keresztvágatok**, valamely telerről, merőleges irányban, más ismeretlen, vagy ismeretes, többé kevésbé párhuzamos telepre vagy telepekre hajtának. — Lehetnek fedű, fekvő vagy reményvágatok.

25. **Körtárna**. A külvizek felfogására és félrevezetésére szolgáló tárna.

26. **Közle**. Tágas értelemben mindazon nyiladék, melyen a bányában járni, kelni lehet. Szoros értelemben, azon bányarész, mely a telep csapásán jár.

27. **Kültárna** l. 21.

28. **Lebegő telepek**. T. melyeknek dőlése: 0°–15°.

29. **Lejtő telepek.** T. melyeknek dőlése: 45° — 75° .

30. **Medenczék.** A fekvetek, mélyedésekben keletkeznek, melyeknek külső vázlata és elszigeteltsége jelenleg is felismerhető. E mélyedések, medenczék.

31. **Megyétárna.** Oly altárna, melyet közös költségen, vagy szerződés útján vállalkozók létesítenek egész bányamegyék használatára.

32. **Mesterséges biztosítás** vagy fával, vagy kőfalazással eszközöltetik. Minden biztosítási mód alkalmazása előtt kipuhatolandó a kőzet nyomásának iránya. Ácsolatra legalkalmasabb anyag a tölgy és fenyőfa. Hogy az ácsolat állandóbb legyen, az egyes gerendák végeit gyámlukakba és vezetékekbe helyezik. Az ácsolat állandó, vagy vendégácsolat. A bányaműveletek nemei szerint megkülömböztetünk tárna vagy közle, akna és fejtőácsolatot. A falazás vagy nyers építmény, vagy faragott kőből való, vagy téglafalazat. Néha vízhatlan vakolatba rakatik. — Rendesen boltíves.

33. **Sarjak.** A telérek oly ágai, illetve oly szakadékok, melyek a mellékközetbe behatolva, csakhamar elenyésznek.

34. **Sinorok.** A sarjagnál kisebb szakadékok, vagy másképp mondva, oly kis méretű telérágak, melyek a mellékközetbe behatolva csakhamar elenyésznek.

35. **Szabályos táblaalaku telepek** alatt a (bel) telepek azon nemét értjük, melyeknek két kiterjedése (hosszúság, szélesség) harmadik kiterjedésükhöz (vastagság) képest, igen tetemes.

36. **Szállítás.** Megkülömböztetünk közleszállítást tárnákon, sikló szállítást gépek segítségével, fékezett mozgással, — aknaszállítást és külszállítást. A szállítás vagy emberi, vagy állati, vagy géperővel történhetik. — A szállítás legtokéletlenebb neme, a hordás zsákokban, kosarakban vagy puttonokban emberi erő által. — Tökéletesebb a csúsztató szállítás lejtős pályán, a targonczázás és a csilleszállítás. — A csillék járására a csillepályák

és vaspályák szükségesek. — A siklószállítás 10 %-ot meghaladó esésnél ajánlható. (A megtelt kocsi lefelé haladtában, egy üreset felhúz). — Az aknaszállításnál alkalmazott erők szerint megkülömböztetünk: vitla, járgány, vízkerék, vízoszlop és gőzgépszállítást. A szállító kosarak, oly aknában, hol emberek is szállíttatnak, felfogó készülékkel látandók el. — A külön szállítás vaspályákon és kötélpályákon történik.

37. **Szellőztetés.** A szellőztetés célja a bányát üde levegővel ellátni. — A bányalevegő, a benne foglalt gáztartalom (szénsav, stb.) szerint lehet: üde, bágyasztó és rosz. — Robbanó lég, a körlégnek éghető gázokkal való elegyüléséből támad. — Oly bányákban, hol robbanó levegő van, biztosító lámpák használandók. A bányák szellőztetése vagy természetes vagy mesterséges. — A természetes légcsera a kül-és bánya-lég különböző hőfoka által idéztetik elő. A könnyebb, és melegebb levegő a nehezebb hideg levegő által kiszorittatik. — Az előbbi felszáll, — az utóbbi utána nyomul. Egy tárnában, mely valamely aknával közlekedik, a levegő nyáron az aknában, a tárnán ki, — télen pedig a tárnán be, és az aknában kiömlik. — Tavasszal és ősszel, bizonyos ideig a kül és bányalevegő között egyensúly szokott beállani, — akkor a légcsera megáll, míg a változás meg nem történik, és pedig vagy téli vagy nyári léghezámra. — A természetes léghezám gyarapítható, az egyik légoszlopnak megmelegítése vagy hűtése, vagy megnyújtása, vagy elkülönítése által, és vezethető csövek által, bármely irányban. — Túlságos légáram mérsékelhető légajtók és függönyök által. Mesterségesen kellő léghezám nyomó és szívó szeleltetők által, idézhető elő.

38. **Szellőztető tárna.** Célja, nevéből következik.

39. **Tárna** alatt oly közlét értünk, mely a külön kezdődvén, közel szintesen, tehát csak csekély hágással hatol be a föld kérgébe, hol a körülményekhez képest elágazik. Ágai, szárnyaknak neveztetnek. A tárnák célja:

vízmentesítés, szellőztetés, szállítás megkönnyítése, — a telepek feltárása, nyomozása és a lefejtésre való előkészítése, stb. — A tárna részei: a tárna szája, a csorga, az ömle, a járda, a tárna oldalai, annak menynyezete vagy főtéje és talpa.

40. Tárnaácsolat. Tárnákban a fedű vagy fekünek egyoldalú meglazulása esetében, feszítő támlát, feszítő két használunk. Omlékony oldaloknál, a meggyengült oldal mellé bordát kell alkalmazni. Ha mindkét oldal omlékony, a bordákra fejfát teszünk. — Széles közlékben szaruácsolatot használunk, — ha egy oldalt és a főtét kell kitámogatni, félajtókeretet állítunk, ha ellenben mindkét oldal, és a főte is gyámolítandó, háromnegyed — vagy egész-keretek állíttatnak fel. — Nagy nyomásnál az ajtó keretek közvetlenül egymás mellé állítandók. — Omlékony oldalaknál és főténél mögjük, vonatkozva följük deszkaborítás rakandó.

41. Telep alatt egész általánosságban, minden használható ásványtömeg értendő.

42. Telér (telérek) oly táblaalaku telepek, melyek más kőzetek tömegén mintegy áthatolnak. — A telérek mind fiatalabbak az őket befogadó kőzeteknél. Megkülönböztetünk azonlejtű és ellenlejtű, összehajtó és széthajtó teléreket, továbbá ikerteléreket, érintkező teléreket, fekvetteléreket, érczteléreket és kőzetteléreket.

43. Természetes biztosítás. A vágatok fennállásukban természetes módon gyámolíthatók, bányagyámok oszlopok, pillérek és tömedék által. Bányagyámokul, meddő kőzök hagyatnak. Tömedék gyanánt meddő törecs használtatik.

44. Tömzsök oly szabálytalan, alaku, környező kőzetüktől különböző érczes szabálytalan alaku tömegek, melyek számos egymáshoz közel fekvő, és egymást különböző szögek alatt keresztül-kasul szelő, csekély vastagságú érczes telérecskék által, össze-vissza vannak szegedelve, — és néha egész kiterjedésükben lefejtésre méltók. —

Kisebb kiterjedésű ásványtömegek, előfordulásuk alakzata szerint: fészkeknek, vesékeknek, bútzkoknak és muglyáknak mondatnak.

45. Törzsök. Ezek nagyobb terjedelmű, elkülönzött, szabálytalan, gömbölydedes, ágas-bogas, ércztartalmú tömegek.

46. Vakakna, oly akna, mely nem torkollik a külre.

47. Viz elleni biztosításoknak czélja, hogy a szivárgó viz a közlébe ne juthasson (aknáknál), vagy nagyobb mennyiségű folyó vizek felfogása (tárnákban) gátak által. — Az aknabiztosítás ily esetben couvelagének nevezetik, és vagy faanyaggal, vagy vízhatlan kifalazás, vagy vízhatlan nyersvas kötés, vagy kicsövezés, vagy sülyesztett aknák által történik. — Bányagátak lehetnek vagy faanyagból készült gerendagátak (állók, fekvők, zsilipszerűek) és cövekgátok, vagy kőfalgátok vagy gátajtók.

48. Vizmentesítés-re víztárnák, altárnák, szivornyák és vizemelő gépek szolgálnak.

49. Víztárnak: a gépek által felemelt viz, kivezetésére szolgálnak.

50. Zsomp: aknák legmélyebb pontja vagy aknafenek.

Tartalom.

Előszó	3
A kutatás fogalma. (A kutatás tárgyát képező, u. n. fentartott ásványok). Kutatási jogosítványok. Kutatási jogosítványok szerzésére való képesség. Kutatási jogosítványok adására a bányahatóságok rendelvek. Mérték és súly. Az állam kutató vállalatai.	5
Kutatási engedély. — Kutatási terület. — Kutatási engedély tartama. — Kivett helyek. — A kutató jogai.	11
Zártkutatmány. — Zártkutatmányi jel. — Jelentkezés a földbirtokosnál. — Magatartás a kutatásnak a földbirtokos által való meggátlása esetében. — Földalatti kutató vágások, úgy nevezett reményvágatok. — Zártkutatmányok körülete. — Zártkutatmányok között leggyakrabban előforduló collisiok.	19
Fenntartott mezők minden zártkutatmány számára.	33
Kutatási jogosítványok átruházása.	34
Kutatási könyvek.	37
A talajnak kutatási munkálatok számára való átengedése, és a kutatási munkálatok által okozott károk megtérítése.	38
Zártkutatmányok munkában tartásáról.	43
Szabadkutatási és felügyeleti illeték.	48
A kutatási jogosítványok elenyészteről, elvonásáról és az azokról való lemondásról.	53
Néhány műkifejezés magyarázata.	54